

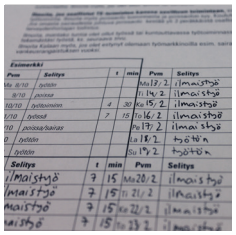

HYVINVOINTI KUULUU KAIKILLE

Vasemmistoliiton vaihtoehtobudjetti 2027

vasemmisto vänstern

Sisältö

23.11.2026

1 Johdanto: Kohti tasa-arvoisempaa Suomea 3

1.1 Vahvistamme ihmisten toimeentuloa ja vastaamme elinkustannuskriisiin 4

1.2 Uudistamme verotusta oikeudenmukaisemmaksi 7

1.3 Vasemmistoliitto parantaisi verojärjestelmän tasapuolisuutta ja puuttuisi harmaaseen talouteen 11

2 Hyvinvointi kuuluu kaikille, ei harvoille Hyvinvointi kuuluu kaikille, ei harvoille 12

2.1 Julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut on pelastettava 13

2.2 Suomi pärjää vain panostamalla koulutukseen ja osaamiseen 15

2.3 Nuorten tulevaisuususko on palautettava konkreettisilla teoilla 16

2.4 Taide ja kulttuuri kuuluvat kaikille 16

2.5 Liikunnalla hyvinvointia kaikille 17

3 Kohti täystyöllisyyttä ja reilua työelämää.....18

3.1 Työttömyyskriisistä täystyöllisyyteen 18

3.2 Tuemme rakennusalan elpymistä 21

3.3 Vasemmistoliitto haluaa kaikki Suomessa asuvat osaksi yhteiskuntaa 22

4 Perinnöksi lapsille puhdas planeetta 23

4.1 Vahvistamme luonnon monimuotoisuutta ja elvytämme Suomen hiilinieluja 23

4.2 Vauhditamme talouden ja teollisuuden reilua siirtymää 24

5 Yhdessä paremman maailman puolesta 26

6 Vasemmistoliiton budjettimuutokset vuodelle 2027 27

Menot 27

Tulot 29

1 JOHDANTO: KOHTI TASA-ARVOISEMPAA SUOMEA

Ihmisten välisen tasa-arvon edistäminen, köyhyyden vähentäminen ja eriarvoisuuskehityksen purkaminen ovat vasemmistolle ensisijaisia poliittisia tavoitteita. Nykyinen tilanne, jossa monet pienituloiset joutuvat valitsemaan ruoan, terveyskeskuskäyntien, vuokran ja lääkkeiden välillä samalla, kun suurituloisille jaetaan uusia veroetuja, ei ole oikein. Me emme hyväksy Orpon hallituksen politiikkaa, joka ottaa köyhiltä ja antaa rikkaille.

Kehitys ei ole myöskään taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti kestävää. Oikeistohallituksen politiikka, jonka seurauksena yhä useampi suomalainen joutuu tinkimään perustarpeistaan samalla kun tulot ja varallisuus keskittyy yhä enemmän harvalukuisen eliitin käsiin, rapauttaa luottamusta politiikkaan ja instituutioihin ja sitä kautta parempaan huomiseen. Kasvava eriarvoisuus heikentää ihmisten kokemusta siitä, että kaikista pidetään huolta. Tämä ilmenee erilaisina yhteiskunnallisina ongelmina ja vaikuttaa kielteisesti myös sisäiseen turvallisuuteen. Raha on valtaa, joten eriarvoisuuden kasvu myös heikentää demokratiaa kun tulojen ja varallisuuden kasvu kanavoituu poliittisten päätösten seurauksena pienelle eliitille. Rahan kasautuminen hyväosaisille myös heikentää talouden toimintaa, sillä se vähentää kotimaista kulutusta, johon iso osa taloudesta ja työllisyydestä kytkeytyy.

Mittavista leikkauksista ja suurista lupauksista huolimatta Orpon hallitus ei ole onnistunut kääntämään velkalaivaa. Orpon hallitus itse asiassa tekee kyseenalaisen velkaantumisen Suomen ennätyksen ottaessaan uutta velkaa enemmän kuin aiemmat hallitukset. Vasemmistoliiton vaihtoehtobudjettien mukaan Suomi olisi velkaantunut yhteensä 1796 miljoonaa vähemmän vuosina 2024-2027. Myös tässä vasemmistoliiton vaihtoehdossa uutta velkaa otettaisiin vähemmän kuin hallituksen esityksessä.

Orpon hallituksen perintönä on eriarvoistunut Suomi. Oikeistohallitus on pahentanut eriarvoisuutta Suomessa leikkaamalla köyhiltä ja jakamalla samalla veronalennuksia rikkaille. Myös ihmisten tosiasiallinen oikeus heidän tarvitsemiinsa sosiaali- ja terveyspalveluihin on heikentynyt. Esimerkiksi asiakasmaksujen korotukset ovat johtaneet tilanteeseen, jossa kaikilla pienituloisilla ei ole varaa hakeutua hoitoon. Hallitus jatkaa eriarvoistavaa politiikkansa ensi vuonna kun se laskee yhteisöveron 18 prosenttiin, mikä hyödyttää erityisesti kaikista suurituloisimpia suomalaisia ja vähentää valtion tuloja lähes miljardilla eurolla. Samaan aikaan hallitus on päättänyt edelleen korottaa merkittävästi terveydenhuollon asiakasmaksuja ja sairastamisen kuluja.

Oikeistohallituksen leikkauspolitiikan seurauksena asunnottomuus on kääntynyt Suomessa ensimmäistä kertaa nousuun 12 vuoden laskun jälkeen. Myös ruoka-avun tarve, ylivelkaantuminen ja erilaiset sosiaaliset ongelmat ovat lisääntyneet. THL:n arvion mukaan koko hallituskauden sosiaaliturva- ja veromuutokset lisäävät pienituloisten määrää 102 000 hengellä, joista lapsia on noin 22 000. Sosiaaliturvan indeksileikkauksien jatkaminen ja sairastamisen kulujen nostaminen ensi vuoden budjetissa jatkavat köyhyyskriisin syventymistä.

Myös tuloerot kasvavat oikeistohallituksen politiikan seurauksena. Pienituloisimpaan kymmenesosaan kuuluvissa kotitalouksissa aikuisten käytettävissä olevat tulot laskevat keskimäärin 80 euroa kuukaudessa aikuista kohden. Suurituloisimpaan kymmenesosaan kuuluvissa kotitalouksissa käytettävissä olevat tulot sen sijaan kasvavat noin 50 eurolla kuukaudessa aikuista kohden.

Suomen eriarvoisuus- ja köyhyyskriisiä on pahentanut hintojen nousu. Vaikka ammattiliittojen neuvottelemat palkankorotukset ovat parantaneet joidenkin suomalaisten ostovoimaa, kaikkien suomalaisten lompakoissa se ei näy. Laboren tutkimuksen mukaan mukaan pienituloisimman 10 prosentin ostovoima heikkenee tänä vuonna 3,5 prosenttia, kun taas suurituloisimman 10 prosentin kasvaa 10,8 prosenttia. Vuosien 2023–2026 aikana kehitysero näiden kahden ryhmän välillä äityy jo yli 16 prosenttiyksikköön. Eriytyminen ostovoiman kehityksessä on historiallisen voimakasta.

Myös erot suomalaisten luottamuksessa talouteen ovat suuria. Vaikka hyvätuloisten luottamus on vuoden 2019 tasolla, pienituloisimman neljänneksen luottamus on koko mittaushistorian huonoin. Pienituloisten suomalaisten luottamus talouteen ei ole koskaan 30-vuotisen mittaushistorian aikana ollut näin huono. Tämä kertoo syvästä taloudellisesta epävarmuudesta ja toivottomuudesta.

Orpon hallituksen viimeinen budjetti jatkaa tarinaa eriarvoistuvasta ja eriytyvästä Suomesta: rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät, rasismi lisääntyy ja ihmiset elävät enenevissä määrin hyvin erilaisissa taloudellisissa todellisuuksissa. Tämä visio yhteiskunnasta ei vastaa pohjoismaisen

hyvinvointivaltion lupausta. Kehitys on pysäytettävä ja käännettävä. Meillä ei ole varaa syventää luokkayhteiskuntaa. Suomea on vietävä kohti valoisampaa tulevaisuutta, jossa ihmisten ei tarvitse tinkiä perustarpeistaan ja jossa jokainen kokee olevansa yhdenvertainen yhteiskunnan jäsen, joka voi vaikuttaa tulevaisuuden suuntaan.

Vasemmistoliiton vaihtoehto palauttaisi ihmisten luottamuksen tulevaisuuteen. Se vähentäisi sekä tulo- että varallisuuseroja Suomessa, ja parantaisi erityisesti pienituloisten toimeentuloa ja nostaisi ihmisiä köyhyydestä. Me haluamme nostaa köyhyyden vähentämisen yhteiskuntapolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi. Vasemmistoliiton vaihtoehto vähentäisi pienituloisuutta 102 000 hengellä. Vasemmistoliitto myös jälleenrakentaisi ja vahvistaisi hyvinvointivaltiota tämän hallituskauden leikkausten jäljiltä.

1.1 Vahvistamme ihmisten toimeentuloa ja vastaamme elinkustannuskriisiin

Kenenkään ei kuulu herätä aamulla pohtimaan, riittävätkö rahat ruokaan, vuokraan, lääkkeisiin tai seuraavaan sähkölaskuun. Silti oikeistohallituksen politiikka pudottaa yli 100 000 uutta suomalaista köyhyyteen. Oikeistohallitus on lisännyt lapsiperheköyhyyttä tietoisesti, vaikka tutkimusten mukaan lapsena koettu köyhyys vaikuttaa usein kielteisesti koko loppuelämään. Hallituksen köyhyyttä lisäävä politiikka tulee suomalaiselle yhteiskunnalle kalliiksi, niin inhimillisesti kuin taloudellisestikin.

Hallituksen politiikka on lisännyt myös työtätekevien köyhyyttä ja toimeentulotuen tarvetta. Hallitus on heikentänyt etenkin osa-aikaisen ja lyhytkestoisen työn kannusteita poistamalla suojaosat työttömyysturvasta, asumistuesta ja toimeentulotuesta. Vaikka leikkaus on tutkitusti vähentänyt osa-aikaista työntekoa, oikeistohallitus ei ole ollut edelleenkään valmis korjaamaan virheitään.

Asumistuen jättileikkaukset ovat ajaneet kaikkein köyhimpien lisäksi myös kokoaikatyötä tekeviä pienipalkkaisia ahtaalle. Matalapalkka-aloilla edes täysipäiväisestä työstä maksettava palkka ei välttämättä riitä elämiseen, etenkään suurissa kaupungeissa. Asunnottomuustyön kentällä onkin jo tunnistettu työssäkäyvät merkittävänä uutena ihmisryhmänä, joka on vaarassa menettää kotinsa hallituksen leikkausten takia.

Orpon hallitus on siirtänyt opiskelijat yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisään, mikä on heikentänyt merkittävästi opiskelijoiden taloudellista tilannetta ja lisännyt nuorten taloushuolia. Hallituksen tavoite on ollut kannustaa opiskelijoita muuttamaan halvempiin asuntoihin, mutta samaan aikaan kohtuuhintaisia opiskelija-asuntoja on rakennettu hallituksen päätöksellä entistä vähemmän. Siksi halvempaan asumiseen ei ole usein mahdollisuuksia. Samanaikainen valtakunnallisen asuntopolitiikan alasajo vähentää edullisten asuntojen tarjontaa entisestään. Näiden päätösten seurauksena opiskelijoiden toimeentulo heikkenee ja keskeytysriski kasvaa.

Opiskelijoiden asumisen tuen heikentäminen korostaa myös entisestään korkeakouluopiskelijoiden perhetaustan merkitystä ja heikentää koulutusmahdollisuuksien yhdenvertaisuutta. Ne, jotka ponnistavat pienituloisimmista taustoista, kärsivät heikennyksistä eniten, sillä taloudellisten tukiverkkojen merkitys opiskeluajan talouden turvaamisessa kasvaa. Myös opintolainan ottaminen on erilainen riski eri taustoista tuleville: on pienempi riski ottaa lainaa, jos tietää, että vanhemmat voivat tarvittaessa tukea takaisinmaksussa.

Hallituksen politiikassa opiskelijoita ohjataan yhä vahvemmin rahoittamaan välttämättömiä elinkustannuksia, kuten asumista ja ruokaa, lainalla. Tämä tehdään siitäkin huolimatta, että opiskelijoiden velkaantumisen tahti on jo valmiiksi ollut hälyttävä viime vuosina. Monen vastavalmistuneen velkataakka on jo niin suuri, että se vaikeuttaa olennaisesti opintojen jälkeistä elämää ja kasvattaa taloudellista epävarmuutta.

Opiskelijoiden toimeentulon on perustuttava riittävään perusturvaan eikä velkaantumiseen, minkä vuoksi opintorahaan on saatava tasokorotus. Toimeentuloa on myös vahvistettava, jos halutaan koulutustaso nousuun. Tähän hallituksen opintotuen kokonaisuudistus ei vastaa.

Vaihtoehtomme nostaisi arviolta 102 000 ihmistä köyhyydestä. Vasemmistoliitto uudistaisi sosiaaliturvaa kohti perustuloa ja purkaisi etuuksiin liittyvää turhaa byrokratiaa. Peruisimme hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset ja toteuttaisimme täsmätoimia erityisesti lapsiperheköyhyyden

vähentämiseksi. Keskeisenä uudistuksena lapsilisä säädettäisiin toimeentulotuessa etuoikeutetuksi tuloksi. Tämä auttaisi kaikista köyhimpiä perheitä. Vasemmistoliiton vaihtoehto nostaisi arviolta noin 21 500 lasta köyhyydestä.

Vasemmistoliitto haluaa myös alentaa arjen kustannuksia ja turvata kaikille suomalaisille kohtuuhintaisen energian, asumisen ja liikkumisen. Peruisimme pieni- ja keskituloisia sekä pienyrittäjiä rokottaneen arvonlisäveron korotuksen, alentaisimme sairastamisen kuluja ja korottaisimme työmatkavähennystä.

Haluamme varmistaa, että suomalaiset saavat jatkossakin kohtuuhintaista sähköä. Massiivinen Suomeen kohdistuva datakeskusbuumi, viimeisimpänä Googlen Suomeen tekemät datakeskusinvestoinnit, ei tule ilman seurauksia suomalaiselle sähköverkolle, sähkön riittävyydelle ja ympäristölle. Lisääntynyt sähkön kysyntä tulee todennäköisesti tekemään sähköstä kalliimpaa kansalaisille. Kun kansainväliset digijätit tulevat takomaan voittoja Suomeen sijoitetuilla datakeskuksillaan, on keskeistä, että myös suomalainen yhteiskunta saa niistä asianmukaisen korvauksen. Vasemmistoliitto esittää datakeskushankkeiden tiukempaa kansallista ohjausta sähkön hinnan nousun estämiseksi. Lisäksi esitämme datakeskuksille omaa, korkeampaa sähköveroluokkaa, jotta datakeskusten merkittävästä sähkön kulutuksesta kertyy hyötyä myös Suomen julkiseen talouteen.

Iranin sodan eskaloima, meneillään oleva energiakriisi on nostanut paitsi energian kuluttajahintoja, myös energiayritysten voittoja. Ei ole oikein, että kaasu- ja öljy-yhtiöt, joiden toiminta ei ole ilmaston näkökulmasta kestävää, tekevät historiallisen suuria voittoja. Vasemmistoliitto toteuttaisi väliaikaisen veron, joka koskee energiayhtiöiden ylisuuria, eli niin sanottuja windfall-voittoja. Energiayhtiöiden windfall-veroja on ollut käytössä useassa Euroopan maassa. Myös EU-tasolla selvitetään mahdollisuutta yhteiselle öljy- ja kaasuyhtiöiden windfall-verolle. Ennen EU:n laajuista veroa vasemmistoliitto katsoo, että Suomen tulisi toteuttaa oma windfall-veronsa Portugalin mallin mukaisesti. Veron tuotoilla voitaisiin rahoittaa suomalaisten tärkeitä hyvinvointipalveluita ja toisaalta vero voisi ehkäistä ylisuuria hinnankorotuksia.

Kattava ja edullinen joukkoliikenne on keskeinen keino alentaa tavallisen kansalaisen liikkumisen kustannuksia. Tällä hetkellä liikenneköyhyys on kuitenkin vaarassa lisääntyä koko maassa. Hallitus on heikentänyt joukkoliikennettä nostamalla henkilökuljetusten arvonlisäveroa ja vähentämällä joukkoliikenteen rahoitusta. Joukkoliikenteen palvelutaso erityisesti suurten kaupunkiseutujen ulkopuolella on huonontunut, mikä lisää liikenneköyhyyttä. Myös suurissa kaupungeissa kamppaillaan lipun hintojen korotuspaineen kanssa. Vasemmistoliitto haluaa kääntää kehityksen suunnan ja palauttaa joukkoliikenteen vahvaksi, kohtuuhintaiseksi vaihtoehdoksi eri puolilla Suomea. Siksi alennamme joukkoliikenteen arvonlisäveroa ja lisäämme joukkoliikenteen rahoitusta lisätäksemme yhteyksiä ja vuoroja sekä alentaaksemme lippujen hintoja. Työmatkallaan autoa tarvitsevia palkansaajia tukisimme parantamalla työmatkavähennyksen ehtoja.

Toistuvat kriisit ovat osoittaneet tarpeen parantaa Suomen kriisinsietokykyä, toimintavalmiuksia ja huoltovarmuutta. Kuten sota Iranissa, monet muutkin kriisit voivat aiheuttaa energian hintojen nousua, mikä vaikuttaa erityisen paljon pienituloisiin kotitalouksiin. Suomessa on kuitenkin olemassa olevien mekanismien puitteissa vaikeaa ohjata taloudellista tukea suoraan kotitalouksille nykymuotoisesta sosiaaliturvajärjestelmästä poikkeavilla kriteereillä. Siksi vasemmistoliiton mielestä Suomeen tulisi luoda mekanismi, jonka kautta kotitalouksille voidaan erikseen päätettävillä perusteilla ja kohdennuksilla antaa tukea, esimerkiksi poikkeuksellisen korkean polttoaineen tai sähkön hinnan tilanteissa.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa vahvistetaan pienituloisten toimeentuloa:

- Sosiaaliturvan indeksikorotukset tehdään täysimääräisinä.
- Yleistä asumistukea ja eläkkeensaajien asumistukea parannetaan.
- Työttömyysturvaa parannetaan ja työssäoloehtoa lyhennetään. Myös palkkatuetun työn on kerrytettävä työssäoloehtoa.
- Toimeentulotuen heikennykset perutaan ja tasoa korotetaan.
- Lapsilisä säädetään toimeentulotuessa etuoikeutetuksi tuloksi niin, että myös pienituloisimmat perheet hyötyvät lapsilisästä.
- Sairauspäivärahan, kuntoutusetuuksien ja kotihoidontuen heikennykset perutaan.
- Työttömyysturvan sanktioihin tehdyt kiristykset perutaan.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa uudistetaan sosiaaliturvaa ja puretaan kannustinloukkuja:

- Työttömyysturvan, yleisen asumistuen ja toimeentulotuen suojaosat palautetaan. Työttömyysturvan suojaosa korotetaan 500 euroon.
- Eläkkeensaajien asumistukeen säädetään 300 euron suojaosa työntekoon kannustamiseksi.
- Työttömyysturvaan liittyvää byrokratiaa puretaan ja ns. pohjoismaisen työnhaun malliin liittyvästä hakemustehtailusta luovutaan.
- Sivutoiminen yrittäjyys tai omassa työssä työllistyminen mahdollistetaan työttömyysturvalla ilman pelkoa etuuden menettämisestä.
- Perusturvaa yhtenäistetään kohti työhön kannustavaa perustuloa.
- Toteutetaan laaja perustulokokeilu.
- Yrittäjille säädetään pysyvä oikeus työttömyysturvaan ns. koronapoikkeuksen mukaisesti.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa parannetaan opiskelijoiden toimeentuloa:

- Siirretään opiskelijat takaisin yleisen asumistuen piiriin.
- Tehdään pitkäjänteinen suunnitelma opintorahan ostovoiman parantamiseksi ja nostetaan sitä ensimmäisenä toimena 50 eurolla. Samalla vähennetään opintotuen lainapainotteisuutta.
- Palautetaan aikuiskoulutustuki uudistettuna.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa vastataan elinkustannuskriisiin:

- Alennetaan yleistä arvonlisäverokantaa ja siirretään aiemmin 10 prosentin alennetussa kannassa olleet tuotteet ja palvelut takaisin 10 prosentin verokantaan. Alennus koskee myös joukkoliikennettä.
- Kohtuullistetaan sairastamisen kuluja alentamalla sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakasmaksuja sekä lääkkeiden arvonlisäveroa ja lääkekorvausten alkuomavastuuta.
- Autetaan bensan hinnan noususta kärsiviä työmatkalaisia laskemalla työmatkakulujen omavastuu 750 euroon ja korottamalla vähennyksen enimmäismäärä 8 400 euroon.
- Kasvatetaan joukkoliikennetukea 50 miljoonalla eurolla, jotta yhteyksiä voidaan parantaa ja lippujen hintojen nousua hillitä eri puolilla Suomea.
- Palautetaan oikeistohallituksen työntekijöiltä viemä työsuhdepolkupyörien veroetu.
- Toteutetaan väliaikainen energiayhtiöiden ylisuuria, eli niin sanottuja windfall-voittoja koskeva vero. Tämä vähentää yritysten kannustimia tehdä tarpeettomia hinnan korotuksia.
- Toteutetaan datakeskusvero, jonka myötä datakeskukset siirretään uuteen, korkeampaan sähköveroluokkaan. Hillitään sähkön hinnan nousua ohjaamalla datakeskusrakentamista kansallisella datakeskustrategialla.
- Kasvatetaan sähkökapasiteettia vauhdittamalla investointeja uusiutuvan sähkön tuotantoon, siirtoyhteyksiin ja säätövoimaan.
- Luodaan kriisimekanismi, jonka kautta voidaan tarvittaessa jakaa tukia suoraan hintojen nousun kanssa kamppaileville kotitalouksille.

Vasemmistoliiton vaihtoehto lisää tasa-arvoa ja vähentää köyhyyttä

Ryhmä	Henkilöiden määrä
Koko väestö	-102 333
Lapset	-21 470
Työlliset	-37 055
Ei-työlliset	-38 440

Kaavio 1: Vasemmistoliiton vaihtoehdon vaikutus pienituloiseksi laskettavien henkilöiden määrään. Esimerkkejä pienituloisuuden vähenemisestä eri väestöryhmissä.

1.2 Uudistamme verotusta oikeudenmukaisemmaksi

Verotuksen tehtävä on turvata hyvinvointivaltion rahoitus, tasata tulo- ja varallisuuseroja sekä ohjata ihmisten ja yritysten toimintaa kestävämpään ja vastuullisempaan suuntaan. Vasemmistoliitto parantaisi suomalaisen verojärjestelmän oikeudenmukaisuutta varmistamalla, että ihmiset maksavat veroja maksukykynsä mukaan.

Oikeistohallitus on tehnyt suomalaisesta verojärjestelmästä enemmän suurituloisia suosivan ja pienituloisia kuormittavan aiempaan verrattuna. Heti vaalikauden alussa oikeistohallitus kevensi erittäin suurituloisten verotusta nostamalla solidaarisuusveron alarajan 150 000 euroon. Vielä vuonna 2023 ylimmän tuloluokan alaraja oli 85 800 euroa.

Oikeistohallituksen veromuutokset vuodelle 2026 kasvattivat tuloeroja entisestään. Verotusta kevennettiin eniten niiltä, joilla on eniten kykyä maksaa kun korkeimmat marginaaliveroasteet laskettiin noin 59 prosentista 52 prosenttiin. Hallitus myös kevensi suurten eläkkeiden lisäveroa, mikä paransi kaikkein suurimpia eläkkeitä saavien nettotuloja.

Vuonna 2024 hallitus nosti Suomen yleisen arvonlisäverokannan 24 prosentista 25,5 prosenttiin. Arvonlisävero on luonteeltaan regressiivinen vero, koska se iskee erityisen kovaa pienituloisiin. Koska pienituloiset käyttävät lähes kaikki tulonsa elämiseen, suurempi osuus heidän tuloistaan menee arvonlisäveroihin kuin suurituloisilla.

Vuodelle 2027 kaavailtu yhteisöveron alennus jatkaa hallituksen suurituloisia suosivaa veropolitiikkaa. Sen lisäksi että yhteisöveron alennus on kallis ja tehoton kasvutoimi, se hyödyttää erityisesti suurituloisia suomalaisia ja ulkomaalaisia sijoittajia. Yhteisöveron muutoksista jopa 72 prosenttia kohdistuu suurituloisimpaan kymmenykseen ja 45 prosenttia keskittyy vielä kaikista suurituloisimpaan prosenttiin. Kyseessä on taas uusi suurituloisia hyödyttävä veronalennus. Yhteisöveroalennus maksaa lähes miljardi euroa menetetyissä verotuloissa vuosittain. Jotta valtion budjetin alijäämä näyttäisi juuri hallituskauden viimeisenä vuotena pienemmältä, Orpon hallitus on päättänyt tehdä ylimääräisiä tuloutuksia valtion eläkerahastosta. Ylimääräiset tuloutukset ovat yhteensä 1,2 miljardia. Kyseessä on kirjanpitokikkailu, joka ei vahvista julkisen talouden kestävyyttä pitkällä tähtäimellä. Koska kyseessä on siirto julkisen talouden sisällä, se ei myöskään vaikuta julkisen talouden alijäämään. Vasemmistoliitto ei hyväksy hallituksen tapaa hyödyntää valtion eläkerahastoa luovan kirjanpidon välineenä.

Vasemmistoliito korjaisi oikeistohallituksen tekemät heikennykset verotuksen progressioon ja pitäisi yhteisöveron 20 prosentissa.

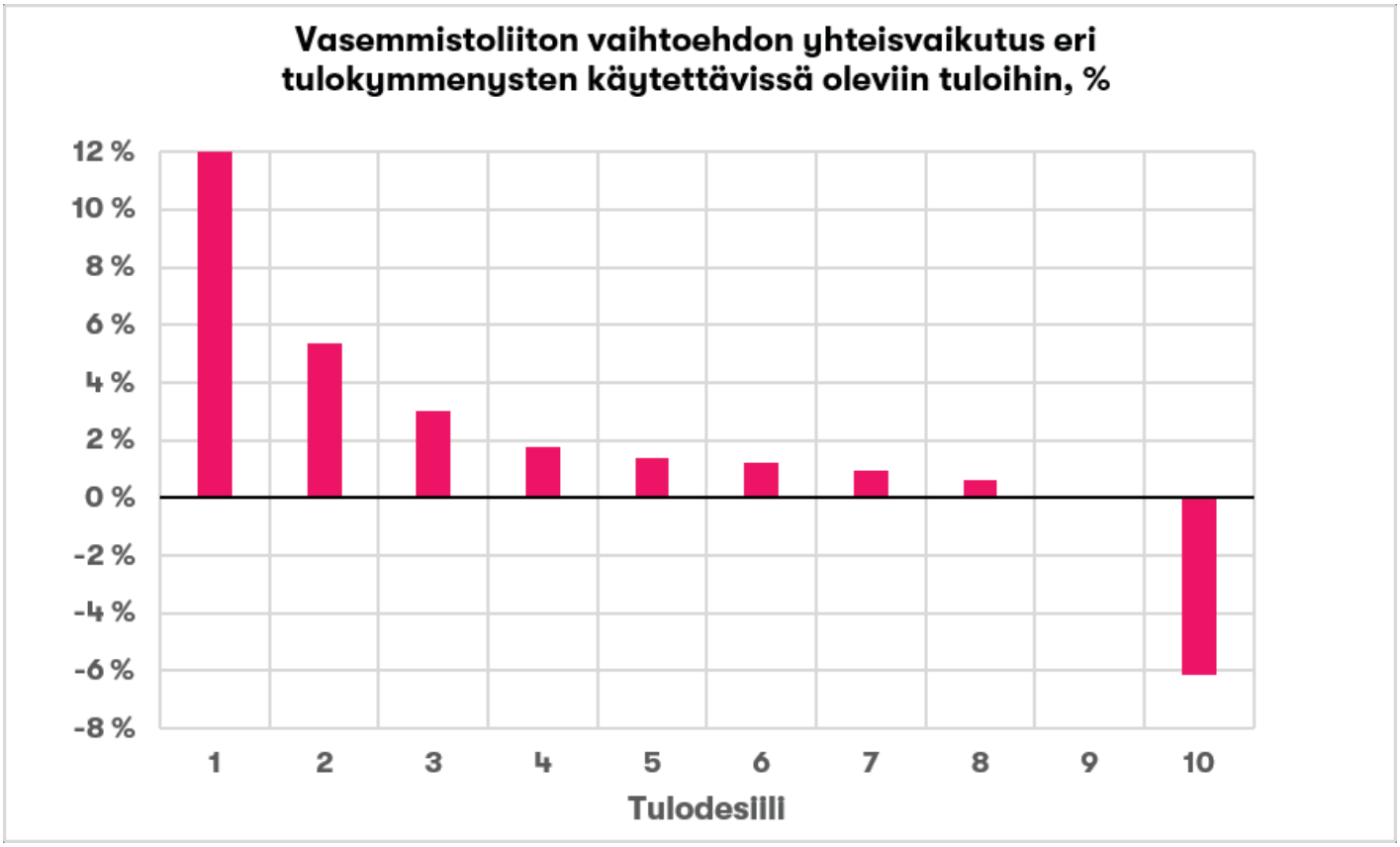
Vasemmistoliitto palauttaisi myös yleisen ALV-kannan 24 prosenttiin tukeakseen pieni- ja keskituloisten ostovoimaa, kokonaiskysyntää ja talouskasvua. Arvonlisänveron laskeminen 24 prosenttiin hyödyttäisi suurta joukkoa yrittäjiä, kun taas yhteisöveron pitäminen 20 prosentissa kohdistuisi suurempiin, voittoa tahkoaviin yrityksiin. Vasemmisto tukisi pienyrittäjiä myös nostamalla arvonlisäverollisen liiketoiminnan alarajan 30 000 euroon. Siirtäisimme myös 10 prosentin verokannassa vuonna 2024 olleet hyödykkeet ja palvelut takaisin 10 prosentin verokantaan. Hallitus siirsi hyödykkeet 14 prosentin verokantaan vuoden 2025 alussa. Siirto

koskisi muun muassa lääkkeitä ja joukkoliikennettä, sekä liikunta- ja kulttuuripalveluita. Erityisesti lääkkeiden verotuksen korottaminen vuoden 2025 alussa oli myrkkyä pienituloisille, etenkin kun hallitus on muutenkin kasvattanut sairastamisen kustannuksia. Tämän lisäksi Vasemmistoliitto myös siirtäisi kuukautissuojat, inkontinenssisuojat ja lasten vaipat tähän alennetun 10 prosentin verokannan soveltamisalaan. Kirjoilta poistaisimme arvonlisäveron kokonaan.

Vasemmistoliitto myös parantaisi pieni- ja keskituloisten työntekijöiden ostovoimaa siirtämällä niin sanotut kiky-maksut takaisin työnantajan maksettavaksi. Vuoden 2016 kilpailukykysopimuksessa siirrettiin palkan sivukuluja työnantajilta palkansaajien maksettavaksi. Kokonaisuudessaan vasemmistoliiton verolinja keventäisi pieni- ja keskituloisten kokonaisverotusta hieman verrattuna hallituksen esitykseen.

Palauttaisimme myös oikeistohallituksen työntekijöiltä viemät työsuhdepolkupyörien veroedun ja aiemmankaltaisen työhuonevähennyksen. Autamme myös nousevien hintojen keskellä kamppailevia työmatkailijoita parantamalla työmatkakuluvähennystä.

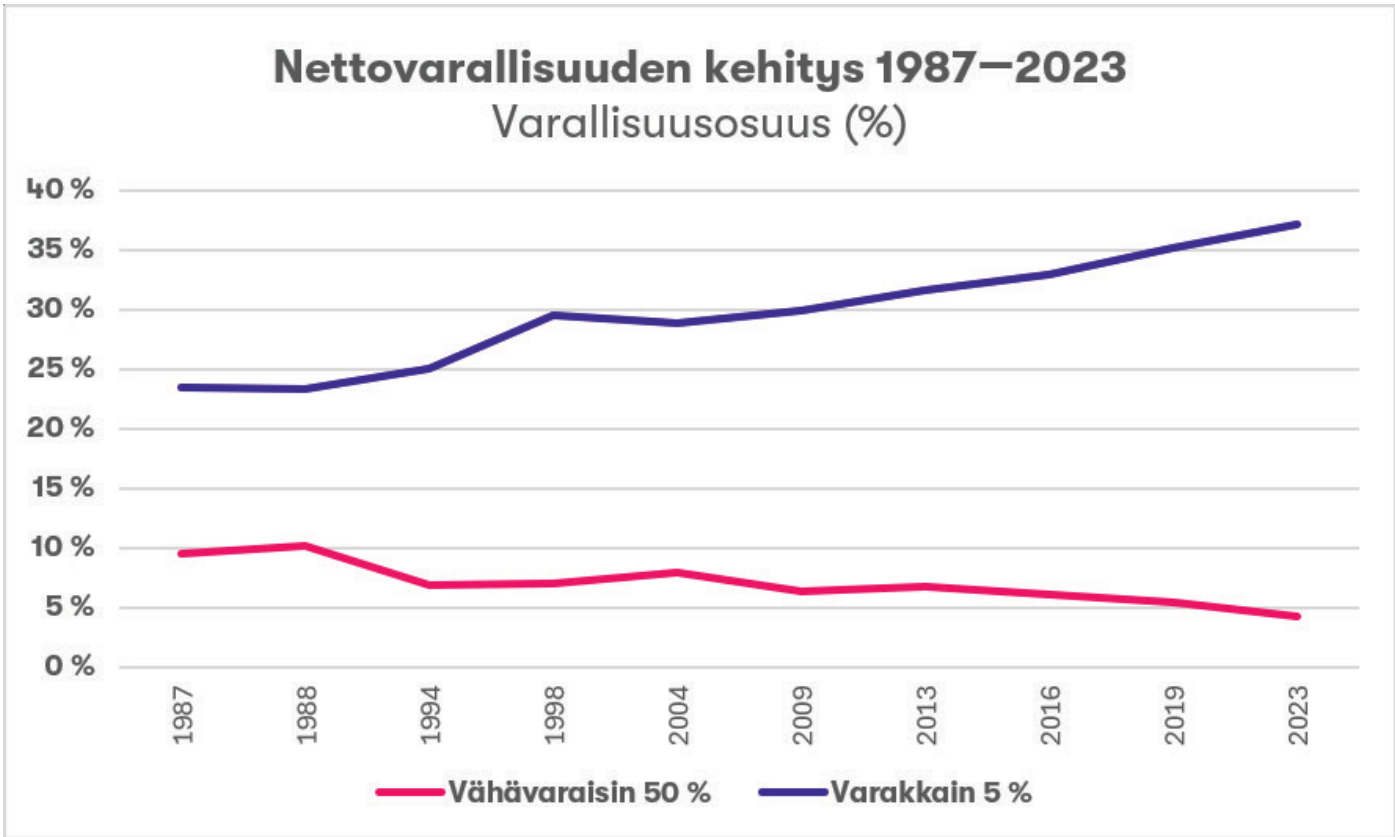
Suomalaisten enemmistö hyötyy vasemmistoliiton vaihtoehdosta

Kaavio 2: Käteen jäävien vuositulojen muutos eri tulokymmennyksissä.

Vasemmistoliitto parantaisi tavallisten työntekijöiden ostovoimaa myös palauttamalla työmarkkinajärjestöjen verovähennysoikeuden kahdenkertaisena. Tämä koskisi sekä ammattiliittoja että työnantajajärjestöjä. Tämä lisäisi kannusteita liittyä ammattiliittoihin ja vahvistaisi suomalaista neuvottelukulttuuria. Oikeistohallitus poisti työmarkinajärjestöjen verovähennysoikeuden vuoden 2026 budjetissaan. Etenkin pienipalkkaisilla aloilla verovähennyksen poistuminen todennäköisesti haittaa järjestäytymistä ja kollektiivista neuvottelua, heikentäen siten keskeisten työelämän perusoikeuksien toteutumista. Palkansaajien näkökulmasta ammattiliiton jäsenmaksun verovähennysoikeuden poistaminen saattaa myös johtaa heikompaan palkka- ja tuottavuuskehitykseen vielä tulevaisuudessakin. Mikäli järjestäytyminen ja työehtosopimusten yleissitovuus heikkenevät, sekin tulee kasvattamaan tuloeroja suomalaisten välillä.

Verotus ei ole Suomessa kokonaisuudessaan progressiivista, koska huipputuloisilla suuri osa tuloista on pääomatuloja, joita verotetaan vähemmän progressiivisesti kuin ansiotuloja. 1990-luvulla ansiotulot ja pääomatulot erotettiin toisistaan omiksi tulolajeikseen. Tämän muutoksen seurauksena pääomatuloverotus on nykyään huomattavasti vähemmän progressiivista kuin ansiotuloverotus. Pääomien verotus on Suomessa nyt selvästi alle EU:n keskiarvon. Heikennys pääomatuloverotuksen progressioon on kasvattanut tulo- ja varallisuuseroja suomalaisten välillä. Kaavio 3 osoittaa, miten nettovarallisuus on keskittynyt enenevissä määrin varakkaimmalle viidelle prosentille väestöstä. Samaan aikaan vähävaraisimman puolikkaan osuus varallisuudesta on pienentynyt lähes olemattomiin.

Kaavio 3: Nettovarallisuuden kehitys 1987–2023.

Vasemmistoliitto katsoo, että kaikkia tuloja tulisi kohdella verotuksellisesti samankaltaisesti. Siksi vasemmistoliiton vaihtoehdossa ansiotuloverotusasteikko ja pääomatuloveroasteikko yhtenäistetään, eli ansiotuloja ja pääomatuloja verotetaan samalla tavalla. Tämä yksinkertaistaisi verotusjärjestelmää ja sulkisi pois verokeinottelun mahdollisuuksia tulonmuunnon kautta.

Suurten varallisuuksien ja pääomien verotusta tulee myös vahvistaa. Useimmat verotuksen asiantuntijat pitävät perintöveroa "hyvänä verona", koska se edistää talouden tehokasta toimintaa ja yhteiskunnallista tasa-arvoa sekä vahvistaa julkistaloutta. Perintöjen verotuksella lievennämme sukupolvesta toiseen siirtyvää epätasa-arvoa. Perintöjä verottamalla ja julkisilla palveluilla pystymme tarjoamaan ihmisille tasavertaisemmat lähtökohdat menestyä elämässä.

Valtaosa perinnöistä ja lahjoista keskittyy jo valmiiksi varakkaille. Kasvavien varallisuuserojen aikana suurten perintöjen ja lahjojen verotusta on perusteltua kiristää. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa perintöveron ehdot palautetaan sen mukaisiksi, kuin ne olivat ennen Juha Sipilän hallituksen vuoden 2017 alusta voimaan astuneita, varakkaita suosivia kevennyksiä. Samalla käynnistetään laajemman perintö- ja lahjaverouudistuksen valmistelu, jossa kiristettäisiin suurten lahjojen ja perintöjen verotusta. Uudistuksessa myös helpotettaisiin pienten perintöjen vastaanottamista ja annettaisiin mahdollisuus jatkaa maksuaikaa siihen asti, että omaisuus siirtyy perinnönsaajan haltuun.

Vasemmisto esittää lisäksi suurista omaisuuksista maksettavan maltillisen varallisuusveron, eli niin sanotun miljonääriveron, käyttöönottoa. Tämä yhden prosentin suuruinen vero koskisi ainoastaan yli miljoonan euron omaisuuksia. Miljoonan euron rajaan ei lasketa mukaan oman asunnon arvoa.

Miljonäärivero tasaisi varallisuuseroja, vahvistaisi julkista taloutta ja parantaisi ymmärrystä varallisuuden jakautumisesta yhteiskunnassa mahdollistamalla paremman tilastoinnin. Kun varallisuusvero poistettiin vuonna 2006, tietoa varallisuueroista katosi.

Vaikka on verrattain harvinaista, että miljonäärit muuttaisivat pois välttääkseen veron maksamisen, tällaista toimintaa voi myös hillitä ottamalla käyttöön arvonnousuveron, kuten Norjassa on tehty. Arvonnousuvero auttaisi kitkemään veroparatiisitoimintaa, kun pääomien tuotot verotetaan siellä, missä ne ovat kertyneetkin. Arvonnousuveroja on laajasti käytössä muissa länsimaissa. Koska Suomella ei poikkeuksellisesti ole arvonnousuveroa, se mahdollistaa verotulojen vuotamisen muille maille. Arvonnousuvero estäisi Suomessa kerrytetystä omaisuudesta kannettavien verojen välttelyn siirtämällä kirjat ulkomaille.

Kokonaisuudessaan esittämämme muutokset verotukseen ja palkan sivukuluihin parantaisivat pieni- ja keskituloisten ostovoimaa sekä vahvistaisivat verotuksen progressiota, eli tekisivät Suomesta tasa-arvoisemman maan.

Vasemmiston vaihtoehdossa lisätään verotuksen oikeudenmukaisuutta ja taloudellista tehokkuutta sekä vahvistetaan valtion taloutta:

- Yleinen arvonlisäverokanta palautetaan 24 prosenttiin.
- Siirretään 10 prosentin verokannassa vuonna 2024 olleet hyödykkeet ja palvelut takaisin 10 prosentin verokantaan. Siirto koskisi muun muassa lääkkeitä ja joukkoliikennettä, sekä liikunta- ja kulttuuripalveluita. Siirretään myös kuukautissuojat, inkontinenssisuojat ja lasten vaipat alennetun 10 prosentin verokannan soveltamisalaan. Lasketaan kirjojen alv nollaan.
- Arvonlisäverovelvollisen toiminnan alaraja nostetaan 30 000 euroon nykyisestä 15 000 eurosta. Tämä vähentää pienyrittäjien hallinnollista rasitetta ja laskee yrittämisen kynnystä.
- Pidämme yhteisöveron 20 prosentissa. Emme tee hallituksen esittämää yhteisöveroalennusta vastaavaa korotusta yrittäjävähennykseen.
- Perumme kiky-sopimuksen epäoikeudenmukaiset sosiaalivakuutusmaksujen muutokset, jotka olivat iso tulonsiirto työntekijöiltä yrityksille. Tämä vahvistaa palkansaajien ostovoimaa.
- Autamme nousevien hintojen keskellä kamppailevia työmatkailijoita parantamalla työmatkakuluvähennystä. Vähennyksen omavastuu lasketaan 750 euroon per vuosi ja sen enimmäismäärä nostetaan 8 400 euroon.
- Palautamme työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden kaksinkertaisena.
- Palautamme aiemman kaltaisen työhuonevähennyksen ja työsuhdepolkupyörien veroedun.
- Vahvistamme tuloverotuksen progressiota perumalla hallituksen tekemät suurituloisia hyödyttävät veroalennukset, kuten solidarisuusveron rajan noston ja marginaaliveroasteiden laskemisen.
- Perutaan hallituksen aiemmin tekemä avainhenkilöiden lähdeveron alentaminen ja huojennus Suomeen palaaville.
- Ansiotulo- ja pääomatuloverotus yhtenäistetään niin, että niihin sovelletaan samaa asteikkoa.
- Otetaan käyttöön vasemmistoliiton mallin mukainen, maltillinen, yhden prosentin suuruinen miljonäärivero. Otetaan myös käyttöön yksityishenkilöiden arvonnousuvero, joka kitkee varallisuusveron välttelyä maastamuuttamisella.
- Perintöveron ehdot palautetaan sen mukaisiksi, kuin ne olivat ennen Juha Sipilän hallituksen vuoden 2017 alusta voimaan astuneita, varakkaita suosivia kevennyksiä. Perintö- ja lahjaveroa korotetaan prosentilla suurten omaisuuksien osalta.
- Vasemmistoliitto ei korottaisi kotitalousvähennystä hallituksen tekemällä tavalla, mikä säästäisi verotuloja noin 70 miljoonaa vuodessa. Kotitalousvähennyksen hyödyt kerääntyvät erityisesti suurituloisille, kun taas korotuksen elvyttävä vaikutus on vähäinen.
- Hallitus poisti nuorten ensiasuntojen ostajien varainsiirtovapauden ja laski varainsiirtoveroa. Muutosten vaikutus on valtiontaloutta pysyvästi heikentävä, eikä sillä ole juuri yhteiskunnallisia hyötyjä. Vasemmisto palauttaisi varainsiirtoveron vuoden 2023 tasolle. Kuitenkin ensiasunnon ostajien verovapaus kuuluisi kaikille iästä riippumatta.

- Rakentamattoman tonttimaan kiinteistöveroa korotetaan prosentilla.
- Lahjoitusten verovähennysoikeutta laajennetaan koskemaan kaikkia kansalais- ja hyväntekeväisyysjärjestöjä, mukaan lukien luonnonsuojeluun annettavia lahjoituksia.
- Perutaan hallituksen tekemä olutveron kevennys.
- Poistetaan metsälahjavähennys.
- Poistetaan kansainvälisten metsäsijoittajien verovapaus.

1.3 Vasemmistoliitto parantaisi verojärjestelmän tasapuolisuutta ja puuttuisi harmaaseen talouteen

Vasemmistoliiton mielestä liiketoiminnan verotuksen tulisi olla mahdollisimman tasapuolista. Eri liiketoiminnan aloja tulisi verottaa yhtä paljon. Toimialoja ei tulisi tukea veroeduilla, ellei sille ole erityisen painavaa syytä.

Tasapuolista verotusta edistävät tiiviit ja laajat veropohjat. Tiivis veropohja verottaa kaikkea liiketoimintaa suurin piirtein saman tasoisesti. Tällöin minimoidaan kannustimet ja mahdollisuudet verojen välttelylle verosuunnittelulla tai muuttamalla liiketoiminnan luonnetta. Tämän takia useimmat talousasiantuntijat ovat suositelleet esimerkiksi listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennukseen puuttumista. Vasemmistoliiton vaihtoehto yhtenäistäisi pörssiyhtiöiden ja listaamattomien yhtiöiden verotuksen ja poistaisi samalla listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennuksen. Listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennus mahdollistaa verokeinottelun, jonka avulla erittäin suurituloiset saavat keinoteltua veroprosenttinsa samaksi kuin vaikkapa sairaanhoitajilla. Epäoikeudenmukaisuuden lisäksi kyseinen huojennus kannustaa yrittäjiä maksamaan osinkoja investointien sijaan, mikä on haitallista talouden tuottavuudelle. Yhtenäistämällä pörssiyhtiöiden ja listaamattomien yhtiöiden verotuksen vasemmistoliitto poistaisi verotuksen porsaanreikiä ja kannustaisi yrityksiä investoimaan, mikä myös edistäisi talouskasvua.

Vasemmistoliitto parantaisi myös eri liikealojen tasapuolisuuskohtelua rahoitustoimintaverolla. Rahoitusala on Suomessa keskittynyt, ja sen kannattavuus on tällä hetkellä erityisen korkeaa. Tästä huolimatta rahoitusala on vapautettu arvonlisäverosta. Tämä tarkoittaa, että rahoitusala hyötyy verrattuna muihin toimialoihin, joilla arvonlisään kohdistuu yleensä 25,5 prosentin arvonlisävero. Kyseessä on siis epäsuora yritystuki rahoitusalalle. Kaikissa muissa Pohjoismaissa on käytössä erillisiä rahoitusalan veroja pankeille. Vasemmistoliitto ottaisi käyttöön rahoitustoimintaveron Suomessakin.

Myös veronkiertoon, aggressiiviseen verovälttelyyn ja harmaaseen talouteen on puututtava. Suomen veropohjassa on edelleen merkittäviä aukkoja. Harmaa talous ja verovälttely aiheuttavat arvioiden mukaan vuosittain valtiolle satojen miljoonien veromenetyksen. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan panostaminen maksaisikin itsensä monin kerroin takaisin.

Harmaa talous ei aiheuta ainoastaan verotulojen menetyksiä, vaan myös merkittäviä vahinkoja laillisesti toimiville yrittäjille, joiden kilpailuedellytykset heikkenevät. Vasemmistoliitto panostaisi harmaan talouden torjuntaan kaikilla viranomaissektoreilla.

Vasemmistoliitto parantaisi liiketoiminnan verotuksen yhtenäisyyttä ja tasapuolisuutta:

- Pörssiyhtiöiden ja listaamattomien yhtiöiden verotus yhtenäistetään ja listaamattomien yritysten omistajien osinkoverohuojennus poistetaan.
- Toteutetaan rahoitustoimintavero.
- Vasemmiston vaihtoehdossa vahvistetaan veropohjaa ja suitsitaan harmaata taloutta:
- Julkisia verotietoja laajennetaan siten, että tietoihin sisällytetään myös verovapaat osingot, saadut perinnöt ja lahjat sekä erilaisten kuori- ja muiden sijoitusjärjestelyiden piirissä oleva pääoma ja sille kertyvä tuotto.
- Osinkoverosta vapautetuille yhteisöille otetaan käyttöön maltillinen lähdevero. Vero koskee ennen kaikkia ulkomaisia institutionaalisia sijoittajia.
- Otetaan käyttöön yksityishenkilöiden arvonnousuvero, joka estää Suomessa kerrytetystä omaisuudesta kannettavien verojen välttelyn siirtämällä kirjat ulkomaille.
- Uudistetaan väliyhteisölainsäädäntöä siten, että etenkin kansainvälisten ns. pöytälaatikkoyhtiöjärjestelyiden avulla tapahtuva verovälttely vaikeutuu. Veroparatiiseissa sijaitsevien tytäryhtiöiden tulot tulee verottaa Suomessa silloin, kun tulojen taustalla ei ole tosiasiallista toimintaa yhtiön sijaintimaassa.
- Käynnistetään valmistelu Suomessa tällä hetkellä verovapaiden ulkomaisten kiinteistö- ja muiden rahastojen saattamiseksi Suomessa veronalaisiksi.
- Käynnistetään valmistelu, jotta osakesäästötilien, kapitalisaatiosopimusten ja muiden sijoitussidonnaisten vakuutustuotteiden tuottoja voidaan verottaa vuosittain, kuten suoran sijoittamisen tapauksessa.
- Tehostetaan ulkomaalaisissa vakuutuskuorissa olevien suomalaisvarojen verotusta ja verovalvontaa.
- Lisätään omistusten ja taloudellisen vallankäytön avoimuutta muun muassa siten, että edunsaajarekisteriin ilmoitettaviksi ns. tosiasiallisiksi edunsaajiksi katsotaan kaikki, joiden suora ja/tai välillinen omistusosuus yhtiöstä ylittää 10 prosenttia.
- Toimeenpannaan harmaan talouden torjunnan paketti kaikilla viranomaissektoreilla ja lisätään viranomaisten työkaluja ongelmiin puuttumiseksi.
- Rakennustyömailla ja telakoilla käytössä oleva pakollinen veronumero laajennetaan muille riskialoille, kuten ravintoloihin ja matkailualalle.

2 HYVINVOINTI KUULUU KAIKILLE, EI HARVOILLE

Vasemmistoliitto haluaa jälleenrakentaa suomalaisen hyvinvointivaltion, jota on romutettu kohta neljä vuotta epäonnistuneella oikeistolaisella politiikalla. Hyvinvointivaltio antaa ihmisille parhaat edellytykset edetä elämässä omalla osaamisellaan ja työpanoksellaan. Se auttaa ja tukee silloin, kun tarve on. Hyvinvointivaltiossa perheen varallisuus ei määritä, mitä ihminen voi elämässään tehdä.

Jokaisella on oikeus tarvitsemiinsa sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä laadukkaaseen koulutukseen ja varhaiskasvatukseen. Hyvinvointivaltio on ihmisen apuna juuri silloin, kun apua tarvitaan – oli kyse sitten sairastumisesta, ikääntymisestä, työttömyydestä tai vaikkapa perheenlisäyksestä. Modernissa hyvinvointivaltiossa taide ja kulttuuri kukoistavat, ja kaikilla on mahdollisuus liikunnalliseen elämäntapaan.

2.1 Julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut on pelastettava

Jokaisella pitää olla oikeus päästä hoitoon ajoissa ja saada tarvitsemansa tuki silloin, kun elämä käy raskaaksi. Hoidon ja hoivan ei pidä riippua siitä, kuinka paljon ihmisellä on rahaa tai missä päin Suomea hän asuu. Julkisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin tulee voida aidosti luottaa.

Me emme hyväksy sitä, että yhteisiä verovaroja ohjataan yhä enemmän yksityisten terveysjättien voitontekoon samalla, kun julkisten palveluiden saatavuutta heikennetään ja henkilöstöä irtisanotaan. Hyvinvointialueiden tarvitsemat lisäeurot pitää käyttää palveluiden vahvistamiseen, ammattilaisten palkkaamiseen ja työolojen parantamiseen, ei terveysjättien katteisiin.

Oikeistohallitus on päättänyt käyttää vaalikauden aikana satoja miljoonia euroja terveysfirmojen voittojen paisuttamiseen. Samalla hoitohenkilöstöä irtisanotaan ympäri Suomea, ja kaikesta leikataan aina lastensuojelusta vanhuspalveluihin. Ensi vuoden budjetissaan hallitus leikkaa jälleen sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta yli 200 miljoonalla eurolla ja korottaa merkittävästi terveydenhuollon ja vanhuspalveluiden asiakasmaksuja.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa uudistetaan sote-rahoitusta kestävämmäksi ja puretaan hoitojonoja. Kela-korvauksiin hukatut rahat käytetään julkisen perusterveydenhuollon vahvistamiseen siten, että hoitotakuu kiristetään 7 vuorokauteen. Samalla kehitetään omalääkäri- ja omahoitaja-malleja, joilla turvataan hoidon jatkuvuutta ja päästään siten parempiin tuloksiin niin terveyden kuin taloudenkin näkökulmasta.

Orpon hallituksen päätöksillä monet terveydenhuollon maksuista ovat nousemassa ensi vuonna jo lähes kaksinkertaisiksi hallituskauden alkuun verrattuna. Kun ihmisillä ei ole varaa hoitoon tai lääkkeisiin, uhkaavat terveysongelmat pahentua ja aiheuttaa inhimillisen kärsimyksen lisäksi kasvavia kustannuksia. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa asiakasmaksuja ja sairastamisen kuluja alennetaan merkittävästi.

Ensi vuoden budjetissaan hallitus on jälleen leikkaamassa myös vanhuspalveluista ja korottamassa niiden asiakasmaksuja. Sekä kotihoidon että ympärivuorokautisen hoivan resursseja leikataan edelleen, vaikka vanhuspalveluiden saatavuus ja laatu ovat jo nyt heikentyneet merkittävästi. Vasemmistoliitto ei hyväksy vanhuspalveluista leikkaamista, eikä myöskään sosiaalihuoltolain “uudistusta”, jolla leikataan sosiaalipalveluista noin 55 miljoonaa euroa ensi vuonna. Toteutuessaan hallituksen päätös vähentää sosiaalihuollon henkilöstöä yli 800 ammattilaisella, ja heikentää muun muassa yli 5000 lastensuojelun asiakkaan asemaa ja oikeuksia.

Sote-rahoitusmalli tulisi kokonaisuudessaan uudistaa siten, että hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoite pidennetään neljään vuoteen, hyvinvointialueiden kustannusindeksi päivitetään vastaamaan paremmin alueiden todellisia menoja, ja investointisääntelyä kehitetään. Hyvinvointialueille tulisi antaa verotusoikeus, jotta ne voisivat kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti ja vastuullisesti. Esitämme myös muutoksia hyvinvointialueiden työnantajapolitiikkaan, vahvempaa henkilöstön osallistamista sekä rajoituksia vuokratyövoiman ja ostopalveluiden käyttöön. Lastensuojelun sijaishuollossa voitontavoittelu tulisi kieltää kokonaan.

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tekemää elintärkeää työtä ollaan ajettu alas, kun Orpon hallitus on vastoin aiemmin tehtyä parlamentaarista sopua leikkaamassa jopa 190 miljoonaa sote-järjestöjen rahoituksesta hallituskauden aikana. Tämä tehdään tilanteessa, jossa esimerkiksi häätöjen määrä kasvaa nopeasti ja hallitus monella muullakin tavalla heikentää juuri sosiaali- ja terveysalan järjestöjen asiakkaiden asemaa. Vasemmistoliitto ei hyväksy sote-järjestöille tehtäviä leikkauksia etenkään tilanteessa, jossa niiden tekemälle työlle on suurempi tarve kuin koskaan.

Mielenterveyspalveluiden heikko saatavuus aiheuttaa paljon tarpeetonta pahoinvointia, ja se on vakava yhteiskunnallinen ongelma. Mielenterveysongelmat ovat jo nyt työkyvyttömyyseläkkeen yleisin syy Suomessa. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa perusterveydenhuollon mielenterveyspalveluita vahvistetaan. Parantaisimme matalan kynnyksen psykososiaalisten palveluiden ja terapioiden saatavuutta. Matalan kynnyksen palvelujen lisäksi vakavia ja pitkäaikaisia mielenterveysongelmia sairastavilla täytyy olla oikeus pitkäkestoiseen ja tarvittaessa pysyvään hoitoon sekä kuntoutumista ja pärjäämistä tukeviin asumispalveluihin. Kuntoutuspsykoterapian kriteereitä täytyy laventaa siten, että työkyvyn parantaminen ei ole ainoa ehto B-lausunnon saamiselle.

Myös väkivaltaa kokeneiden ihmisten palveluita on parannettava. Lähisuhdeväkivalta ja naisiin kohdistuva väkivalta ovat vakavia kotimaisia ihmisoikeusongelmia. Viime vuonna julkaistussa EU:n perusoikeusviraston kyselytutkimuksessa Suomessa asuvista naisista 57 % kertoi kokeneensa fyysistä väkivaltaa, seksuaaliväkivaltaa tai väkivallalla uhkailua. Luku oli EU-maiden korkein. Vaikka turvakotipaikkojen määrää on tasaisesti nostettu, niiden määrä on yhä riittämätön. Turvakotien rahoitusta on määrätietoisesti kasvatettava turvakotipaikkojen määrän ja saavutettavuuden lisäämiseksi.

On arvioitu, että jokainen omaishoitaja säästää yhteiskunnan resursseja noin 10 000 euroa vuodessa. Omaishoito onkin inhimillinen ja erittäin kustannustehokas keino vastata kasvaviin hoivan tarpeisiin. Tästä vaativasta ja sitovasta hoitotyöstä tulee maksaa oikeudenmukainen ja riittävä korvaus. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa kaikkia omaishoidon korvauksia kasvatetaan 20 prosentilla. Samalla omaishoitajuudelle laadittaisiin yhtenäinen kansallinen kriteeristö, ja se mahdollistettaisiin kaikille nämä ehdot täyttäville. Omaishoito tulee myös voida yhdistää palkkatyöhön nykyistä joustavammin.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa korjataan hyvinvointialueiden rahoitusta ja parannetaan palveluiden saatavuutta:

- Hallituksen tekemät sote-rahoituksen leikkaukset perutaan.
- Perusterveydenhuollon kiireettömän hoidon hoitotakuu lasketaan seitsemään päivään.
- Ympärivuorokautiseen vanhusten hoivaan säädetään 0,7-hoitajamitoitus ja vanhuspalveluiden määrärahaleikkaukset perutaan.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja alennetaan.
- Lääkkeiden alkuomavastuuta alennetaan.
- Sote-rahoitusmalli uudistetaan siten, että rahoituksen tasoon vaikuttava kustannusindeksi huomioisi sote-sektorin palkkakehityksen ja vastaisi paremmin hyvinvointialueiden todellisia kustannuksia.
- Hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoite pidennetään vähintään neljään vuoteen, ja investointeja koskevaa sääntelyä uudistetaan investointien mahdollistamiseksi. Lisäksi hyvinvointialueille säädetään verotusoikeus.
- Henkilöstövuokrausta ja ostopalveluita rajoitetaan valtakunnallisesti. Voitontavoittelu lastensuojelun sijaishuollossa kielletään.
- Yksityisen hoidon Kela-korvauksia leikataan.
- Lastensuojelun jälkihuoltoa vahvistetaan ja yläikäraja nostetaan takaisin 25 vuoteen.
- Sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoitusta lisätään 190 miljoonalla eurolla.
- Kasvatetaan asumisneuvonnan rahoitusta.
- Mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamiseen perustasolla ja erikoissairaanhoidossa panostetaan 50 miljoonaa euroa.
- Turvakotien rahoitusta kasvatetaan määrätietoisesti turvakotipaikkojen määrän ja saavutettavuuden lisäämiseksi.
- Kaikkia omaishoidon palkkioita korotetaan 20 prosentilla.
- Sosiaalihuoltolain uudistus ja siihen sisältyvät määrärahaleikkaukset perutaan.

2.2 Suomi pärjää vain panostamalla koulutukseen ja osaamiseen

Suomen kaltainen pieni maa pärjää vain panostamalla koulutukseen ja osaamiseen. Orpon hallituskausi on kuitenkin muuttanut Suomea suuntaan, jossa eriarvoisuus kasvaa nopeasti. Tämä näkyy esimerkiksi lapsiköyhyyden lisääntymisenä, nuorten tulevaisuususkon romahtamisena ja oven avaamisena koulutuksen maksullisuudelle.

Ammatillinen koulutus ja sen opiskelijat ovat olleet tämän hallituskauden koulutusleikkausten suurimpia kärsijöitä, mutta hallitus uhkaa koulutuksen rahoitusta joka koulutusasteella. Hallitus jatkaa kuntatalouden pohjan rapauttamista edelleen vuonna 2027 leikkaamalla kuntien valtionosuuksista. Tämä kohdistuu erityisesti varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen. Valtionosuusleikkaukset käytännössä syövät hallituksen perusopetukseen tekemät panostukset.

Tekoäly muuttaa työelämää nopeasti, eikä tulevaisuuden osaamisen tarpeita voida täysin ennustaa. Siksi työikäisten koulutusmahdollisuuksia tulee parantaa. Hallituksen politiikka ajaa kuitenkin toiseen suuntaan. Siltä puuttuu täysin aikuiskoulutuspoliittinen visio, kun se leikkaa työikäisten koulutusmahdollisuuksista monelta eri suunnalta. Aikuiskoulutustuki on saatava takaisin uudistettuna niin, että opiskelu kaikenlaisissa elämäntilanteissa on mahdollista. Lisäksi työikäisten oppimisen tukea on vahvistettava. Myös ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön leikkaukset on paikattava työikäisten koulutusmahdollisuuksien parantamiseksi ja koulutusmahdollisuuksien alueellisen yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi.

Suomi tarvitsee lisää korkeakoulutettuja osaajia. Tämän toteutumiseksi on vahvistettava korkeakoulujen perusrahoitusta sekä huolehdittava opiskelijoiden toimeentulosta. Korkeakoulujen perusrahoitus on jo nyt tiukilla, ja uusien aloituspaikkojen avaaminen sekä koulutuksen ja tutkimuksen laadun turvaaminen edellyttäisivät vakaata ja ennustettavaa rahoitusta.

Pysyvät leikkaukset koskevat suoraan koulutuskapasiteettiin, eikä harvoilla kertapanostuksilla kyetä rakentamaan kestäviä koulutuskokonaisuuksia. Yliopistojen tutkimus- ja opetustoiminnan laatu on vaarassa, kun rahoitus vähenee samalla, kun odotukset kasvavat.

Vasemmistoliiton vaihtoehto parantaa kaikkien mahdollisuuksia oppia:

- Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusta perumalla hallituksen massiiviset leikkaukset.
- Lisätään 200 miljoonaa euroa kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin turvaamaan kuntien sivistyspalvelut.
- Palautetaan aikuiskoulutustuki uudistettuna.
- Osoitetaan yliopistojen aloituspaikkojen lisäämiseen 30 miljoonaa euroa lisärahoitusta ja ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen myös 30 miljoonaa euroa.
- Kasvatetaan korkeakoulujen perusrahoitusta 50 miljoonalla eurolla ja perutaan hallituskauden leikkaukset.
- Perustetaan opettajarekisteri.
- Vahvistetaan aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitusta 7 miljoonalla eurolla.
- Turvataan vapaan sivistystyön toiminta ja kasvatetaan sen rahoitusta 25 miljoonalla eurolla.
- Jatketaan valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaa ja osoitetaan sille rahoitus.
- Vahvistetaan oppimisen tukea ja kasvatetaan sen rahoitusta ensi vuonna 100 miljoonalla eurolla.
- Uudistetaan psykoterapeuttikoulutus ja tehdään siitä maksutonta.
- Perutaan toisen asteen lukuvuosimaksut kolmansista maista tuleville opiskelijoille.
- Ei koroteta kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksuja.

2.3 Nuorten tulevaisuususko on palautettava konkreettisilla teoilla

Nuorisoala on valtion budjetissa pieni ala, mutta kannattelee harteillaan isoja ja tärkeitä kysymyksiä. Usein nuorisotyö paikkaa myös muiden sektorien palveluvajeita. Nuorisotyö on tehokasta ongelmien ennaltaehkäisyä, sillä se ehkäisee työttömyyttä, koulupudokkuutta ja syrjäytymistä. Nuorisoalan kokonaisrahoitus laskee 15 prosenttia hallituskauden aikana. Myös sosiaali- ja terveysjärjestöihin kohdistuvat massiiviset leikkaukset osuvat voimakkaasti nuoriin ja nuorten parissa tehtävään ennaltaehkäisevään työhön ja nuorten auttamiseen erilaisten kriisien keskellä.

Nuorten parissa työtä tekevät asiantuntijat arvioivat, että nuorisotyöstä leikkaaminen kolahtaa erityisen pahasti maaseudulla asuviin ja jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin nuoriin. Leikkaukset nuorisotyöstä lisäävät nuorten pahoinvointia ja syrjäytymistä.

Nuorten väkivaltarikollisuus ja jengiytyminen ovat huolestuttavia ilmiöitä. Rikoksilla oireilevien nuorten tilanne vaatii monenlaisia ratkaisuja. Olennaisinta on rikoksia aiheuttavan pahoinvoinnin ja käytösmallien ennaltaehkäisy, mikä edellyttää ennen kaikkea toimivaa sosiaalipolitiikkaa. Tilanteeseen pitää puuttua moniammatillisesti koko perhe huomioiden, mikä tarkoittaa esimerkiksi riittävää lastensuojelun ja nuorisotyön resursointia sekä koulun ja kodin yhteistyötä. Teinineuvolan valtakunnallinen kehittäminen ja pilotointi olisi yksi keino vahvistaa hallinnon rajat ylittävää yhteistyötä ja moniammatillista otetta nuorten ja heidän perheidensä tukemisessa.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa kaikki nuoret pidetään mukana:

- Kasvatetaan nuorisotyön ja etsivän nuorisotyön rahoitusta 12 miljoonalla eurolla.
- Pilotoidaan ja kehitetään ns. teinineuvolatoiminnan käytäntöjä. Teinineuvola tarjoaisi murrosikäisille ja heidän perheilleen tukea, neuvoja ja apua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vaikeimmilta ongelmilta vältytään.
- Vahvistetaan ankkuritoimintaa ja muuta moniammatillista nuorten hyvinvointia parantavaa ja rikoksia ennaltaehkäisevää toimintaa ympäri Suomea.
- Edistetään nuorisorangaistuksen käyttöä ja siihen liittyviä tukitoimia toimivana keinona tukea rikoksiin syyllistyneiden nuorten sosiaalista toimintakykyä ja rikoksetonta elämää.
- Vahvistetaan koululaisten maksuttoman harrastustoiminnan rahoitusta 5 miljoonalla eurolla.
- Vahvistetaan Prometheus-leirien kykyä vastata kasvavaan kysyntään valtiontukea kasvattamalla.

2.4 Taide ja kulttuuri kuuluvat kaikille

Oikeistohallitus on ajanut kulttuurialan ahdinkoon. Kulttuuria ja taidetta on leikattu tällä hallituskaudella monesta eri suunnasta. Hallitus on leikannut taiteen ja kulttuurin valtionosuuksia ja -avustuksia. Nämä ovat kohdistuneet teattereille, tanssiin, sirkukseen, orkestereihin ja museoihin. Hallituksen päätös siirtää esitysten pääsylippujen, kirjojen ja taideteosten arvonlisäverokanta 10 prosentista 14 prosenttiin osui erityisen kovaa kulttuuri- ja taidekenttään sekä tapahtuma-alaan.

Ala tarvitsee pitkäjänteistä tukea ja rahoituksen ennakoitavuutta, ei lyhytnäköisiä ja rajuja leikkauksia. Vasemmistoliitto haluaa vahvistaa taiteen ja kulttuurin rahoitusta ja nostaa lopulta kulttuurin ja taiteen osuuden yhteen prosenttiin valtion budjetista.

Taide- ja kulttuurikenttää sekä kulttuuripalveluja kurittavat myös kuntien valtionosuusleikkaukset. Kunnat ovat keskenään hyvin erilaisessa asemassa siinä, miten ne pystyvät paikkaamaan vähenevää valtionrahoitusta. Vaarana on valtion kulttuurileikkausten kertaantuminen kunnissa, jos myös kunnat leikkaavat hallituksen kanssa samaan aikaan kulttuurista. Kuntien erilaiset

tilanteet eriarvoistavat kulttuuripalveluja entisestään alueellisesti. Tämä on iso kysymys paitsi saavutettavuudelle, myös taiteen ja kulttuurin alueellisten erityispiirteiden säilyttämiselle ja kehittämiselle sekä kulttuurin ja taiteen moniäänisyydelle. Maakuntateatterit ja orkesterit ovat vaarassa hallituksen leikkausten myötä, mikä on myös lyhytnäköistä aluepolitiikkaa.

Kulttuurilla on merkittävä osansa myös harrastustoimintana vauvasta vaariin. Harrastustoiminnan toteuttamiseen tarvitaan kulttuurin ammattilaisia. On pidettävä huoli siitä, että taide ja kulttuuri ovat myös harrastuksina saavutettavia kaikille perheen tulotasoon tai kielitaitoon katsomatta. Hallitus on heikentänyt myös kulttuurin harrastusmahdollisuuksia vapaan sivistystyön leikkauksillaan. Lisäksi taiteen perusopetusta ja sen saavutettavuutta täytyy vahvistaa.

Vasemmistoliiton vaihtoehto vahvistaa mahdollisuuksia taiteen ja kulttuurin tekemiseen ja kokemiseen:

- Vasemmistoliitto siirtäisi kulttuuripalvelut takaisin 10 prosentin verokantaan.
- Lasketaan kirjojen arvonlisävero nollaan lukemisen ja lukutaidon tukemiseksi sekä kirjailijoiden toimeentulon vahvistamiseksi.
- Tehdään pitkäjänteinen kulttuurin ja taiteen rahoitussuunnitelma, jonka tavoitteena on saada taiteen ja kulttuurin osuus yhteen prosenttiin valtion budjetista. Ensimmäisenä askeleena vahvistetaan rahoitusta 40 miljoonalla eurolla.
- Nostetaan lainauskorvaukset pohjoismaiselle tasolle ja ajantasaistetaan ns. Celia-korvaukset.
- Laajennetaan näyttelypalkkiojärjestelmää ja varataan budjetista erillinen määräraha kuvataiteilijoiden digikorvaukselle.
- Pilotoidaan taiteen perusopetuksessa tasa-arvoraha, joka mahdollistaisi taiteen harrastamisen nykyistä useammille perheille sekä osoitetaan taiteen perusopetuksen lainsäädännön uudistamiseen tarvittavat resurssit. Tähän kohdistetaan yhteensä 15 miljoonaa euroa.
- Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmä uudistetaan ja resurssoidaan leikkausten sijasta, jotta voimme paremmin turvata tekijöille ja luovalle alalle ennakoitavuutta ja jatkuvuutta.
- Palautetaan vähälevikkisen tietokirjallisuuden, lastenkirjallisuuden ja selkokielisen kirjallisuuden sekä kulttuurilehtien ostotuki kirjastoille.
- Vakinaistetaan Taidetestaajien rahoitus.
- Kasvatetaan audiovisuaalisen alan tuotantotukea.
- Perutaan hallituksen leikkaukset avustuksiin taiteen ja kulttuurin edistämiseen sekä esittävän taiteen ja museoiden valtionosuuksiin ja avustuksiin.

2.5 Liikunnalla hyvinvointia kaikille

Harrastuskustannukset ovat nousseet rajusti viime vuosina, ja tätä kehitystä hallituksen politiikka ainoastaan kiihdyttää samalla, kun muutkin elinkustannukset nousevat. Liikunnassa ja urheilussa ei eletä pelkän valtionavun varassa, vaan ruohonjuuritason työ sekä siihen liittyvä vapaaehtoisten panos on hyvin tärkeä. Kuitenkin myös valtionrahoitus, kuten seuratuki, on tärkeä moottori, jolla työ saadaan pidettyä käynnissä. Myös tavoitteellinen liikunta ja urheilu erilaisissa urheiluseuroissa on oltava mahdollista kaikenlaisista taustoista tuleville lapsille ja nuorille.

Hallituksen tekemä merkittävä arvonlisäveron korottaminen 10 prosentista 14 prosenttiin nosti monen liikuntaharrastuksen hintaa. Arvonlisäveron lasku 13,5 prosenttiin vuonna 2026 oli osaltaan vaikutuksiltaan hyvin vähäinen.

Hallitus on myös ajanut alas kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman rahoituksen, eikä vuonna 2027 ohjelman avustushakua järjestetä lainkaan. Paremmat kävely- ja pyöräilyolosuhteet kannustavat hyötyliikkumaan arjessa ja ne tekevät työ-, koulu- ja asiointimatkoista turvallisempia jalan ja pyörällä. Siksi palautamme investointiohjelman rahoituksen edellisen hallituksen tasolle.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa huolehditaan kaikkien mahdollisuudesta liikkua:

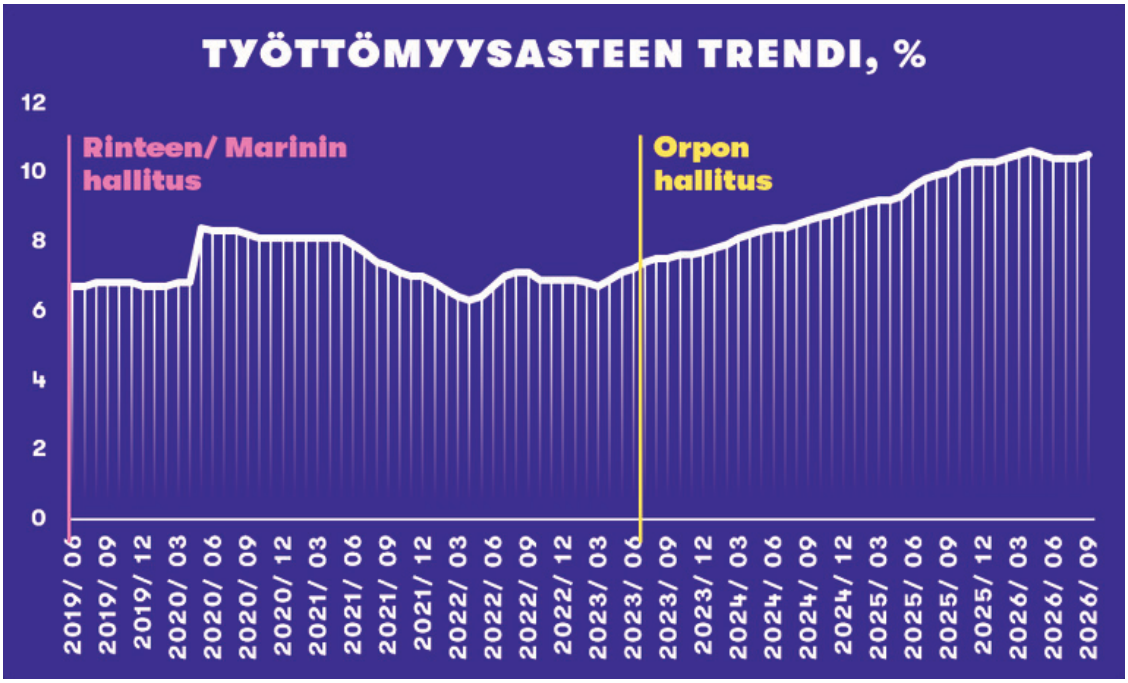
- Parannetaan lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia kasvattamalla seuratukia 4 miljoonalla eurolla.
- Kurotaan liikuntapaikkarakentamisen korjausvelkaa umpeen 8 miljoonalla eurolla.
- Edistetään liikunnallista elämäntapaa ja sen ylläpitämistä kasvattamalla valtiontukea.
- Siirretään liikuntapalvelut takaisin 10 prosentin arvonlisäverokantaan.
- Lisätään kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman rahoitusta 30 miljoonalla.

3 KOHTI TÄYSTYÖLLISYYTTÄ JA REILUA TYÖELÄMÄÄ

Suomessa on tällä hetkellä Euroopan pahin työttömyyskriisi. Hallituksen lupaamasta 100 000 uudesta työpaikasta ei näy jälkeäkään, ja hallitus on nostanut kätensä pystyyn. Työttömyyskriisi ei ole tragedia pelkästään yhteiskunnan tai julkisen talouden kannalta, vaan myös työttömien ihmisten ja heidän perheidensä näkökulmasta. Siksi esitämme ensi vuoden budjettiin lukuisia työllisyyttä parantavia toimia. Vasemmistoliiton pitkän aikavälin tavoite on täystyöllisyys, sillä jokaisella ihmisellä tulisi olla oikeus tulla toimeen omalla työllään. Samalla haluamme parantaa työelämän laatua ja vahvistaa työntekijöiden oikeuksia. Yhä yleisempi työssäkäyvien köyhyys, vastentahtoinen osa-aikatyö ja riistotalous on saatava kuriin. Mikä tahansa työ ei ole vastaus toimeentulon haasteisiin, vaan työllä on myös voitava tulla toimeen.

3.1 Työttömyyskriisistä täystyöllisyyteen

Lähes neljä vuotta Suomessa on testattu oikeistolaisen työllisyyspolitiikan toimivuutta. Tulokset puhuvat puolestaan. Työttömyysasteen trendiluku oli syyskuussa 2026 jopa 10,5 % ja työttömien määrä lähes 300 000 henkeä. Suomessa on koko EU:n pahin työttömyyskriisi. Tämä edellyttää suunnanmuutosta työllisyyspolitiikkaan.

Kaavio 4: Suomen työttömyystrendi Rinteen/Marinin hallituskauden alusta syksyyn 2026.

Kuten kaaviosta 4 näkyy, Suomen työttömyysasteen trendi lähti jyrkkään nousuun heti Orpon hallituksen aloittaessa, ja se on kivunnut nyt yli 10 prosenttiin.

Oikeistohallituksen työllisyyspolitiikka on perustunut ihmiskuvaan, jonka mukaan ihmisiä täytyy pakottaa hakeutumaan töihin, koska sosiaaliturvalla on liian helppo elää. Tämä ihmiskuva ei vastaa todellisuutta. On tunnistettava se tosiasia, että Suomessa on samanaikaisesti joukkotyöttömyys, eikä työpaikkoja ole riittävästi kaikille. Näissä olosuhteissa hallituksen politiikka, joka perustuu lähes yksinomaan työttömien ruoskimiseen, ei toimi. Työttömyyskriisiin vastaaminen edellyttää työn kysynnän vahvistamista ja työpaikkojen lisäämistä. Työntekijöiden aseman heikentämisen sijasta työntekijöiden neuvotteluvoimaa, vaikutusmahdollisuuksia ja työhyvinvointia on parannettava.

Vasemmistoliiton vaihtoehto rakentaa ihmisille parempaa työelämää ja parempia mahdollisuuksia työllistyä. Peruisimme hallituksen tekemiä leikkauksia julkiselle sektorille, mikä tarkoittaisi menetettyjen työpaikkojen palauttamista valtiolle, kuntiin ja hyvinvointialueille. Säätäisimme pitkäaikaistyöttömien työtakuun ja osatyökykyisten työllistämisvelvoitteen sekä panostaisimme työllisyyspalveluihin ja helpottaisimme osa-aikaisen työn vastaanottamista. Toteuttaisimme rakennusalalle määräaikaisen elvytyspaketin, jolla vauhditettaisiin investointihankkeiden liikkeellelähtöä ja työllisyyden elpymistä.

Vasemmistoliitto haluaa myös parantaa suomalaisen työelämän laatua, lyhentää työaikaa ja vahvistaa työntekijöiden neuvotteluvoimaa. Peruisimme Orpon hallituksen lakko-oikeuteen ja työsuhdeturvaan tekemät heikennykset, vientivetoisen työmarkkinamallin sekä muut työntekijöihin kohdistuvat heikennykset. Kitkisimme määrätietoisesti ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä ja riistotaloutta muun muassa lisäämällä työsuojeluvalvonnan resursseja, kriminalisoimalla alipalkkauksen ja antamalla ammattiliitoille kanneoikeuden.

Pitkäaikaistyöttömyys on Suomen suurin työvoimapoliittinen ongelma. Sitä ei ratkaista työttömyysturvaa leikkaamalla tai sen ehtoja kiristämällä, vaan uusilla työmahdollisuuksilla, yksilöllisiä tarpeita vastaavilla palveluilla ja tarvittaessa koulutuksella. Työttömille pitää säätää työtakuu, eli taata oikeus palkkatuettuun työpaikkaan viimeistään 12 kuukauden työttömyyden jälkeen. Työttömien palveluprosessiin liittyvästä yksityiskohtaisesta sääntelystä, kuten työhakemustehtailusta, tulee luopua. Resurssit tulee kohdistaa aidosti ihmisten tarpeita vastaaviin palveluihin.

Työnantajien vastuuta sosiaalisessa työllistämisessä on lisättävä, ja julkisissa hankinnoissa tulee mahdollisuuksien mukaan edellyttää sosiaalista työllistämistä. Vammaisten ja osatyökykyisten oikeutta palkkatyöhön pitää vahvistaa ottamalla käyttöön useissa Euroopan maissa oleva työllistämisvelvoite suurille työnantajille. Työllistämisvelvoitteen piirissä oleville yrityksille määriteltäisiin osatyökykyisten työntekijöiden kiintiö, joka yrityksen tulisi täyttää rekrytoinneissaan. Vaihtoehtoisesti yritys voisi maksaa korkeampaa työnantajamaksua, jonka tuotolla rahoitettaisiin esimerkiksi kolmannen sektorin palkkatukityöllistämistä.

Vaikeasti työllistyviä ihmisiä ei saada työmarkkinoille heidän tilannettaan kurjistamalla. Työkyvyn ja osaamisen vahvistaminen, syrjinnän ehkäiseminen, työn mukauttaminen ja työpaikkojen tukeminen sekä välityömarkkinoiden ja työllisyyspalveluiden kehittäminen ovat avain vaikeammin työllistyvien työllisyyden tukemiseen. Mielenterveyden häiriöihin sairastuneiden henkilöiden työllistymistä tukevaa IPS-toimintamallia on laajennettava, ja sille tulee osoittaa pysyvä rahoitus.

Oikeistohallitus on romuttanut työttömien kannusteita tehdä lyhytkestoista tai osa-aikaista työtä poistamalla suojaosat työttömyysturvasta, asumistuesta ja toimeentulotuesta. Päätös on lyhytnäköinen, sillä kaikkien työkyky tai elämäntilanne ei mahdollista kokoaikaista työskentelyä, eikä kokoaikatyötä ole tarjolla kaikille sitä haluaville. Osa-aikainen tai keikkaluonteinen työnteko on useimmiten työttömyyttä parempi vaihtoehto ihmisille itselleen ja koko yhteiskunnalle. Suojaosat ovat myös tutkitusti lisänneet työttömien osa-aikatyön tekemistä.

Vasemmiston mielestä palkan ja sosiaaliturvan yhteensovittamista pitääkin parantaa eikä heikentää. Työttömyysturvabyrokratiaa pitää keventää luopumalla karensseista sekä opiskelun ja pienimuotoisen yrittäjyyteen liittyvistä rajoituksista, joilla on ainoastaan passivoiva vaikutus. Työttömyysturvan suojaosa tulee palauttaa ja korottaa 500 euroon, jotta lyhytkestoisen tai osa-aikaisen työn vastaanottaminen olisi nykyistä kannustavampaa.

Pakkoyrittäjyys ja työsuhteiden naamiointi yrittäjyydeksi on kitkettävä niin alustataloudesta kuin perinteisiltä toimialoilta. Samalla yrittäjyydestä on tehtävä nykyistä houkuttelevampi vaihtoehto niille, joilla on siihen aidosti kiinnostusta. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa yrittäjien sosiaaliturvaa vahvistetaan muun muassa ottamalla käyttöön korona-aikana säädetty yrittäjien oikeus työttömyysturvaan. Arvonlisäverovelvollisen toiminnan alarajan nostaminen 30 000 euroon nykyisestä 15 000 eurosta vähentää pienyrittäjien hallinnollista rasitetta ja laskee yrittämisen kynnystä.

Työssäkäyvien köyhien joukossa yksinhuoltajaäitien osuus on suuri. Varsinkin vuorotöitä voi olla mahdoton ottaa vastaan, jos kotona on pieniä koululaisia. Pienille koululaisille tulisikin tarjota vuorohoitoa.

Vasemmistoliiton vaihtoehto palauttaa työpaikkoja ja tukee työllistymistä:

- Perutaan oikeistohallituksen julkiselle sektorille tekemiä leikkauksia.
- Kasvatetaan julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden rahoitusta ja säädetään työtakuu pitkäaikaistyöttömille.
- Luodaan uusi aikuiskoulutustuki ja vuorotteluvapaajärjestelmä.
- Työttömyysturvabyrokratiaa ja työttömien palveluprosessin sääntelyä kevennetään, jotta resurssit kohdistuisivat nykyistä tarkoituksenmukaisemmin. Samalla työttömyysturvan sanktioiden kiristykset perutaan.
- Korotetaan työttömyysturvan suojaosa 500 euroon.
- Hallituksen tekemät työntekijöiden asemaa ja oikeuksia heikentävät lakiehdotukset perutaan.
- Arvonlisäverovelvollisen toiminnan alarajan nostaminen 30 000 euroon nykyisestä 15 000 eurosta vähentää pienyrittäjien hallinnollista rasitetta ja laskee yrittämisen kynnystä.
- Säädetään suurille työnantajille osatyökykyisten työntekijöiden työllistämisvelvoite.
- Tuetaan rakennusalan työllisyyttä suhdanneavustuspaketilla.
- Osoitetaan 32 miljoonaa Itä-Suomen taloudellisen kehityksen ja työllisyyden tukemiseksi.
- Mielenterveyden häiriöistä kärsivien työllistymistä tukevaa IPS-toimintamallia laajennetaan ja se vakiinnutetaan valtakunnalliseksi. Tähän osoitetaan 5 miljoonan euron määräraha.
- Vuorohoitoa tarjotaan myös pienille koululaisille vanhemman tai vanhempien työnteon helpottamiseksi ja lasten hyvinvoinnin parantamiseksi.
- Valmistellaan ja käynnistetään työajan lyhentämisen kokeilu, ja varataan tähän 5 miljoonaa euroa.
- Työsuojeluvalvontaa tehostetaan ja sen rahoitusta kasvatetaan 5 miljoonalla eurolla. Lisäksi kriminalisoidaan alipalkkaus ja säädetään ammattiliitoille kanneoikeus.

3.2 Tuemme rakennusalan elpymistä

Rakennusala on edelleen ahdingossa erityisesti asuntorakentamisen osalta, ja rakennusalan pitkittynyt matalasuhdanne on osaltaan ruokkinut Suomen työttömyyskriisiä. Jo pitkään matalalla ollut rakennusmäärä uhkaa jatkossa johtaa yleisen vuokratason nousuun ja pulaan kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista, erityisesti suurissa kaupungeissa ja opiskelijakaupungeissa. Orpon hallitus ei ole vastannut rakennusalan syöksykierteeseen, vaan on antanut sen laman pitkittyä. Hallituksen hehkuttamat rakennusalan elpymisen merkit liittyvät nekin pääasiassa datakeskushankkeisiin sen sijaan, että investoinnit kohdistuisivat asuntotuotantoon ja erityisesti ARA-tuotantoon.

Kaksi Orpon hallituksen suurta, rakenteellista asuntopoliittista heikennystä ovat olleet Valtion asuntorahaston (VAR) sulauttaminen valtion budjettiin sekä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (Ara) lakkauttaminen itsenäisenä virastona. VAR:in varojen sulauttaminen osaksi valtion budjettia käytännössä poisti sosiaaliselle asuntotuotannolle korvamerkityt rahat sekä poisti hallituksen käytöstä keskeisen suhdannepoliittisen työkalun, jolla vauhdittaa rakennusalaa taantumassa.

Aran avustusten rajut leikkaukset pahentavat rakennusalan suhdannetilannetta, lisäävät työttömyyttä ja vähentävät kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen saatavuutta. Hallitus on leikannut valtion tukeman asuntotuotannon korkotukilainavaltuutta huomattavasti: kun vuonna 2025 valtuudet olivat lähes kaksi miljardia, tänä vuonna ne olivat enää 1,135 miljardia ja vuonna 2027 ne ovat edelleen enää 500 miljoonaa euroa. Tämä on käytännössä yhtä kuin kohtuuhintaisen asuntotuotannon romuttaminen.

Vasemmistoliitto peruisi hallituksen päätökset sulauttaa VAR valtion budjettitalouteen ja lakkauttaa Ara itsenäisenä virastona, jotta korkotukilainojen myöntäminen olisi joustavaa myös tulevaisuudessa. Me kasvattaisimme Aran valtuuksia. Lisäksi esitämme kertaluonteista investointitukipakettia rakennusalan ja sen työllisyyden vahvistamiseksi. Tukipaketti suunnataan asuinrakennushankkeisiin, ei datakeskushankkeisiin. Asuinyhteisöille suunnattu suhdanneavustus vauhdittaisi tarpeellisia uudis- ja korjausrakennushankkeita ja elvyttäisi merkittävästi alan kysyntää. Kuntien ja hyvinvointialueiden rakentamisen tukipaketti kannustaisi toteuttamaan tarpeelliset ja joissain tapauksissa hyvin pitkään lykätyt rakennushankkeet. Tukien avulla voidaan esimerkiksi korjata homekouluja ja muita sisäilmaongelmista kärsiviä kiinteistöjä, toteuttaa energiatehokkuus- ja lämmitystaparemontteja ja käynnistää muita tärkeitä korjaus- ja uudisrakennushankkeita.

Valtion asuntorahastosta maksettava peruskorjausavustus tulee palauttaa, sillä korjaushankkeilla on merkittävä taloudellinen vipuvoima: avustuksella voitaisiin saada liikkeelle merkittävä määrä korjaushankkeita, jotka puolestaan työllistävät ihmisiä ja tuovat verotuloja.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa helpotetaan rakennusalan tilannetta ja lisätään kohtuuhintaisia asuntoja:

- Valtion asuntorahaston lakkautus perutaan ja Aran valtuuksia kasvatetaan. Aran valtuuksiin sisältyvät muun muassa energia-avustus, käynnistysavustus, kunnallistekniikka-avustus, maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksiin liittyvä avustus, erityisryhmien investointiavustus sekä hissi- ja esteettömyysavustus.
- Palautetaan Valtion asuntorahastosta maksettavia korjausavustuksia 100 miljoonan euron edestä.
- Otetaan käyttöön väliaikainen 100 miljoonan euron rakennusalan suhdanneavustus. Asuinyhteisöt voivat käyttää avustusta uudis- ja korjausrakentamiseen.
- Myönnetään 100 miljoonan euron väliaikainen rakentamisen tukipaketti kunnille ja hyvinvointialueille tarpeellisten rakennushankkeiden toteuttamisen tukemiseen.
- Myönnetään lisää rahaa korjaustoiminnan avustuksiin muun muassa rakennusten esteettömyyden parantamiseksi.

3.3 Vasemmistoliitto haluaa kaikki Suomessa asuvat osaksi yhteiskuntaa

Kuten muutkin ikääntyvät Euroopan maat, Suomi tarvitsee maahanmuuttajia. Samaan aikaan Orpon hallitus on tehnyt kaikkensa vaikeuttaakseen maahanmuuttajien asemaa. Inhimillisen hinnan lisäksi päätökset ovat pitkällä aikavälillä haitallisia myös Suomen väestökehitykselle ja siten myös taloudelle.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa yhteiskunta tukee maahanmuuttaneiden mahdollisuuksia rakentaa hyvää elämää Suomessa. Kotoutumispalveluihin panostetaan ja maahanmuuton prosesseja sujuvoitetaan.

Hallituksen lukuisat maahanmuuton kiristykset ovat muuttaneet Suomen maahanmuuttojärjestelmän monimutkaiseksi ja vaikeasti ymmärrettäväksi. Oleskelulupajärjestelmää tulisi uudistaa niin, että se tarjoaisi pysyvyyttä ja ennakoitavuutta. Vasemmistoliitto panostaisi Maahanmuuttoviraston resursseihin, jotta kaikilla olisi mahdollisuus saada asiansa käsitellyksi laadukkaasti ja kohtuullisessa ajassa. Työlupaprosesseja tulee myös sujuvoittaa.

Kotoutuminen on jatkuva, kaksisuuntainen prosessi, jossa maahanmuuttajien integroituminen yhteiskuntaan sen täysivaltaisina jäseninä edistää koko yhteiskunnan etua. Kotoutumiseen panostaminen parantaa työllistymistä ja ehkäisee yhteiskunnan lisäkustannuksia. On olennaista, että emme hukkaa potentiaalia ja osaamista, joka maassamme on. Siksi vasemmistoliitto peruisi hallituksen tekemät maahanmuuton tiukennukset ja leikkaukset kotoutumiseen sekä kehittäisi kotoutumista palveluiden karsimisen sijaan. Maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista olisi kehitettävä ja pätevöitymispolkuja lisättävä. Kieli- ja kotoutumiskoulutuksen laatukriteerit on määritettävä lain tasolla niin, että koulutus on aidosti työllistymistä tukevaa. Samalla on tavoitettava nykyistä paremmin vaikeasti työllistyviä ryhmiä, kuten perhesiteen perusteella maahan muuttaneita naisia. Samalla ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä on kitkettävä määrätietoisesti.

Vasemmistoliiton vaihtoehto edistää maahanmuuttaneiden työllisyyttä ja kitkee ulkomaisten työntekijöiden hyväksikäyttöä:

- Perutaan Orpon hallituksen kotoutumisleikkaukset laadukkaiden ja vaikuttavien kotoutumispalveluiden ja työllisyyden edistämisen turvaamiseksi.
- Räätälöidään erityiskohdennettuja kotoutumispalveluita tietyille maahanmuuttajaryhmille, kuten pakolaisena tai perhesiteen perusteella maahan tulleille naisille.
- Kansainvälisten opiskelijoiden työelämäyhteyksiä ja sosiaalista integraatiota vahvistetaan.
- Muutetaan maahanmuuttopolitiikan suunta ihmislähtöiseksi perumalla Suomeen muuttaneiden oikeuksien ja aseman heikennykset.
- Tunnistetaan Suomessa jo olevien osaaminen ja luodaan väyliä pätevöitymiseen.
- Määritetään kotoutumiskoulutuksen keskeiset laatukriteerit laintasoisesti ja siirretään kotoutumiskoulutusten järjestäminen opetus- ja kulttuuriministeriölle.
- Helpotetaan perheenyhdistämistä.
- Kehitetään oleskelulupajärjestelmää ja ulkomaalaislainsäädäntöä ihmisoikeuslähtöisesti ja panostetaan lupien nopeampaan ja laadukkaampaan käsittelyyn lisäämällä Maahanmuuttoviraston rahoitusta 10 miljoonalla eurolla.
- Kitketään ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä kriminalisoimalla alipalkkaus, antamalla ammattiliitoille kanneoikeus ja tehostamalla työsuojeluvalvontaa.
- Rakennustyömailla ja telakoilla käytössä oleva pakollinen veronumero laajennetaan muille riskialoille, kuten ravintoloihin ja matkailualalle.
- Ulotetaan tilaajavastuu koko hankintaketjuun.

4 PERINNÖKSI LAPSILLE PUHDAS PLANEETTA

Lyhytnäköinen, kertakäyttökulutukseen perustuva talous on ajanut ihmiskunnan sen suurimman eksistentiaalisen kriisin partaalle: niin kutsutun ekologisen kolmoiskriisin myötä ilmasto kuumenee, luontokato kiihtyy ja ympäristö saastuu. Tuoreiden asiantuntija-arvioiden mukaan maapallo tulee nyt varmuudella kuumenemaan yli 1,5 astetta, jota on pidetty turvallisena keskilämpenemisen raja-arvona. Maapallo lähestyy yhä suuremmalla todennäköisyydellä yhä useampaa vaarallista keikahduspistettä, joiden ylittäminen johtaa hallitsemattomiin ja peruuttamattomiin muutoksiin maapallon luonnonjärjestelmissä. Ei ole liioiteltua todeta, että nykyinen yhteiskuntajärjestyksemme ja jopa ihmiskunnan selviytyminen on uhattuna.

Elämme ilmastonmuutoksen torjumisen kannalta kriittisiä vuosia, ja toimia tarvitaan kipeämmin kuin koskaan. Orpon hallitus on kuitenkin osoittanut räikeää välinpitämättömyyttä ilmaston kuumenemisen ja luontokadon pysäyttämistä kohtaan. Seurauksena Suomen kansalliset ja kansainväliset ilmasto- ja luontotavoitteet ovat karkaamassa käsistä.

Mikään maa ei voi ratkaista maapallon kohtaloa yksin. Jokaisen on kuitenkin hoidettava oma tonttinsa. Vuonna 2024 Orpon hallitus teki ensitöikseen massiivisen, yli 30 prosentin leikkauksen ympäristöministeriön hallinnonalaan. Kompensoivia toimia ei ole tehty, päinvastoin välttämättömät ilmasto- ja ympäristöpäätökset on jätetty tekemättä ja jo tehtyjä päätöksiä vesitetty. Suhteessa väestömäärään Suomi kuluttaa edelleen eniten luonnonvaroja koko EU:ssa. Tämä ei ole oman tontin hoitamista.

Me emme voi jättää kasvavaa ilmastovelkaa ja luontokatoa lastemme taakaksi. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa Suomi palautetaan päästövähennyspolulle kitkemällä päästöjä ja elvyttämällä hiilinieluja, taloutta ja teollisuutta ohjataan kestävämmäksi, luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan ja eläinten hyvinvointia parannetaan.

4.1 Vahvistamme luonnon monimuotoisuutta ja elvytämme Suomen hiilinieluja

Suomen hiilinielujen romahdus johtuu pääsääntöisesti liian suuriksi kasvaneista hakkuista sekä puuston kasvun hidastumisesta. Maankäyttösektorin nielun elvyttäminen on päästövähennysten jouduttamisen ohella akuuteimpia kysymyksiä Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta. Korjausliikkeen tekemiseksi hakkuita tulee hillitä, metsän kasvatusmenetelmiä muuttaa kestävämmiksi ja metsäteollisuutta uudistaa.

Orpon hallitus ei ole hillinnyt hakkuita, vaikka se on tutkitusti tärkein keino vahvistaa hiilinielua välittömästi. Metsien suojelun sijaan Orpon hallitus on ennen kaikkea kannustanut lisähakkuisiin. Tällaisia päätöksiä ovat olleet muun muassa Metsähallituksen liiketoiminnan tuloutustavoitetteen jatkuva korottaminen ja valtion vanhojen metsien suojelulle asetetut tieteenvastaiset kriteerit, joiden myötä suojeltavaa metsää ei juurikaan jää.

Hallitus ei ole onnistunut vähentämään myöskään maatalouden maaperäpäästöjä. Tilanteen korjaamiseksi perustettu kosteikkoviljelyn tuki, jonka Orpon hallitus lakkautti, tulee palauttaa käyttöön. Maataloustukien kriteerit tulee uudistaa siten, että tuetaan päästöjä vähentäviä maatalouden muotoja. Perinnebiotooppeja on suojeltava ja ravinnekierrätystä edistettävä. Suopeltojen raivaus tulisi kieltää.

Me vaadimme metsälain uudistamista siten, että metsien hoidosta tulee aidosti kestävää. Metsänomistajille on tarjottava taloudellisia kannustimia hiilen sitomiseksi. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa otettaisiin käyttöön valtiorahoitteinen hiilensidonnan tuki, joka mahdollistaisi muun muassa puuston kiertoaikojen pidentämisen.

Lisäksi valtiolliset metsänhoidon tuet tulee laittaa uuteen uskoon: niillä tulee ohjata jatkuvapeitteiseen metsänkasvatukseen ja luonnonhoitotoimiin, ei kuitupuun tuotantoon ja avohakkuisiin. Käyttöön tulee ottaa maankäytön muutosmaksu tarpeettoman metsänraivauksen hillitsemiseksi. Epäonnistuneiden metsäojitusten ennallistamista pitää tukea. Arvokasta puuraaka-ainetta ei kannata polttaa teollisesti, joten puunpolton verotuesta on luovuttava. Kaikki valtion vanhat ja luonnontilaiset metsät on suojeltava. Vasemmistoliitto lisäisi myös luonnonsuojelun rahoitusta merkittävästi.

Mikäli hiilinielujen heikkenemiselle ei tehdä mitään, tulee Suomen mahdollisesti paikata tilannetta ostamalla “nieluyksiköitä” muualta Euroopasta, vähentämällä päästöjä muilla sektoreilla, kuten liikenteessä ja maataloudessa, entistäkin enemmän tai maksamalla sakkoja EU:lle. Hallituksen toimettomuus maankäyttösektorilla tulee siis Suomelle kalliiksi.

Kaikista rehellisintä – ja taloudellisesti järkevintä – ilmastopolitiikkaa on tehdä tarpeelliset toimet hiilinielujen vahvistamiseksi Suomessa, jolloin myös näihin liittyvät rahat, työ ja toimeliaisuus jäävät kotimaahan. Siten voimme olla varmoja toimien aidosta päästövähennysvaikutuksesta.

Vasemmiston vaihtoehdossa vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta:

- Lisätään rahaa luonnonsuojeluun.
- Säädetään luontolaki. Luontolaki määrittelee ilmastolain tavoin tavoitteet ja polun luonnon monimuotoisuuden hupenemisen pysäyttämiseksi.
- Kasvatetaan ympäristöhallinnon määrärahoja.
- Lisätään luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenoja.
- Lisätään ympäristöjärjestöjen rahoitusta.
- Vasemmiston vaihtoehdossa elvytetään hiilinielut:
- Tuetaan kosteikkoviljelyä.
- Jatketaan joutoalueiden metsitystukea.
- Otetaan käyttöön maankäytön muutosmaksu.
- Otetaan käyttöön hiilensidonnan kannustinjärjestelmä.
- Kasvatetaan metsäluonnon hoidon tukia ja vastaavasti supistetaan valtaosin ympäristölle haitallisiin toimiin kohdistuvaa puuntuotannon tukea.
- Lasketaan Metsähallituksen tuloutustavoitetta.
- Luovutaan puunpolton verotuesta.

4.2 Vauhditamme talouden ja teollisuuden reilua siirtymää

Vihreä siirtymä edellyttää talouden toiminnan perustavanlaatuista muutosta. Ilmasto ja ympäristö on asetettava talouspolitiikan keskiöön. Kestävä, planetaarisesta hyvinvoinnista lähtevä talouspolitiikka on keskeisimpiä keinoja ilmastonmuutoksen ja luontokadon pysäyttämiseksi.

Tehokkaita talouspoliittisia keinoja ekologiseen kriisiin puuttumiseksi ovat vihreät investoinnit ja erilaiset kannustimet, vahva sääntely, verotuksen muuttaminen ympäristöohjaavaksi sekä julkisen sektorin ilmasto- ja ympäristötoimien riittävä rahoittaminen. Nyt hallitus on kuitenkin tekemässä mittavan, satojen miljoonien eurojen leikkauksen Suomen hiilineutraaliuteen liittyvien tavoitteiden edistämiseen.

Suomen ja koko maailman on lyhyessä ajassa siirryttävä hiilineutraaliin, resurssitehokkaaseen kiertotalouteen, jossa tuotteiden ja materiaalien elinkaarta pidennetään mahdollisimman paljon kierrättämällä, korjaamalla ja uudelleen käyttämällä, ja jossa vähäisemmästä määrästä materiaa tuotetaan enemmän lisäarvoa. Samaan aikaan kulutuksen kokonaismäärää on vähennettävä. Kiertotalouden edistämiseksi tulisi korjaus- ja kierrätyspalveluiden arvonlisäveron laskemista selvittää.

Suomen teollisuuden suurimmat haasteet vihreän siirtymän näkökulmasta ovat metsien ja maaperän kestävä käyttö, terästeollisuuden päästöjen hillitseminen sekä energiasektorin uudistaminen. Teollisuuden sähköistyminen on vihreän siirtymän edellytys. Teollisuuden sähköistymisen edellytyksenä on puolestaan sähkön tuotannon merkittävä lisääminen. Tämä vaatii investointeja uusiutuviin energiamuotoihin koko Suomessa.

Vasemmistoliitto esittää 200 miljoonan euron määrärahaa Suomen hiilineutraaliuden edistämiseksi. Siitä rahoitettavia toimenpiteitä olisivat esimerkiksi puhtaaseen sähköön perustuvien vetytalousratkaisujen tukeminen, kannustinmekanismit hiilidioksidin talteenoton ja pysyvän varastoinnin eli niin kutsuttujen teknologisten nielujen edistämiseksi sekä teollisuuden innovaatioiden ja uusien teknologioiden käyttöönoton tukeminen.

Määrärahasta rahoitettaisiin myös energiatukea, jolla on ollut merkittävä vipuvaikutus puhtaan energiajärjestelmän luomisessa. Orpon hallitus laskee energiatukea jälleen huomattavasti, vaikka se on ollut tärkeä tukimekanismi energiajärjestelmän ohjaamisessa ilmaston ja ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatukea tulee päinvastoin kasvattaa. Rakennusalan taantumassa julkisella tuella on entistäkin suurempi merkitys investointien, kuten energiaremonttien, toteutumiselle.

Vihreä siirtymä edellyttää myös kriittisiä raaka-aineita, kuten kaivannaisia. On välttämätöntä sovittaa nämä raaka-ainetarpeet yhteen ympäristöllisten näkökulmien, sosiaalisen hyväksyttävyyden ja alkuperäiskansojen oikeuksien kanssa. Suomessa tapahtuvasta kaivostoiminnasta on otettava suurempi siivu yhteiseen hyvään uudistamalla kaivostoiminnan verotusta ja rahastoimalla osa verotuotoista Norjan öljyrahaston tapaan.

Vihreässä siirtymässä onnistuminen on ensisijaisesti välttämätöntä ilmastonmuutoksen torjumiseksi, mutta myös huomattava taloudellinen kilpailuetu, joka parhaimmillaan avaa Suomelle valtavia vientimahdollisuuksia.

Vasemmiston vaihtoehdossa vähennetään ympäristöhaittoja oikein kohdennetuilla veromuutoksilla:

- Perutaan hallituksen tekemät heikennykset uusiutuvien liikennepolttoaineiden jakeluvelvoitteeseen.
- Luovutaan maatalouden energiaveron palautuksesta.
- Perutaan hallituksen tekemät ajoneuvoveron kevennykset.
- Poistetaan turpeenpolton verotuet.
- Lasketaan metsävähennys 75 prosentista 50 prosenttiin.
- Otetaan käyttöön Ison-Britannian mallin mukainen lentovero.
- Leikataan työkoneiden polttoaineen verotukea 25 prosentilla.
- Luovutaan jätteenpolton verottomuudesta.
- Otetaan käyttöön kaivosjätteen vero.
- Otetaan käyttöön maa-ainesvero.
- Otetaan käyttöön pakkausvero.
- Otetaan käyttöön krääsä- ja pikamuotivero.
- Käynnistetään liikenteen veropohjan turvaava, alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukainen sekä tehokkaasti ympäristöohjaava liikenteen verotuksen uudistus.
- Otetaan käyttöön niin kutsuttu hiiliosinkomalli, jossa osa fossiilisen energian verojen tuloista palautetaan niille pienituloisille ihmisille, joiden elinkustannukset nousevat väliaikaisesti reformien seurauksena.
- Vasemmiston vaihtoehdossa vähennetään päästöjä ja tuetaan vihreää siirtymää:
- Edistetään hiilineutraaliuteen ja kiertotalouteen liittyviä tavoitteita ja tuetaan näitä edistäviä investointeja.
- Palautetaan tuet öljy- ja kaasulämmitteisten asuinkiinteistöjen lämmitystaparemontteihin sekä kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen.

- Tuetaan asunto-osakeyhtiöiden energiaremontteja.
- Leikataan maakuntalentojen tukia.
- Kasvatetaan joukkoliikenteen tukea koko Suomessa.
- Kasvatetaan kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman rahoitusta.
- Tuetaan asuinrakennusten ja työpaikkojen sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin kehittämistä.
- Vasemmiston vaihtoehdossa edistetään kasvisruokaa ja eläinten hyvinvointia:
- Edistetään turkisalan alasajoa sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Autetaan alan toimijoita uudelleenkouluttautumisessa ja uusien töiden löytämisessä.
- Laaditaan kasvipohjaisen ruoan toimenpidesuunnitelma ja investointiohjelma.
- Perustetaan vakinainen eläinsuojeluasiamiehen virka eläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi.

5 YHDESSÄ PAREMMAN MAAILMAN PUOLESTA

Geopoliittiset ja geotaloudelliset jännitteet jatkavat kiristymistään, ja suurvaltakilpailu kiihtyy. Sotia ja konflikteja syttyy yhä enemmän eri puolilla maailmaa. Venäjän laiton hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on jatkunut jo yli neljä vuotta. Se heikentää Suomen ja koko Euroopan turvallisuutta. Israelin Gazassa harjoittaman järkyttävän kansanmurhan on annettu jatkua jo yli kolme vuotta. Afganistanissa Taliban jatkaa naisten sortoa. Sudanissa yli kolmatta vuotta jatkuva verinen sisällissota on aiheuttanut yhden maailman laajimmista humanitaarisista kriiseistä, jota kansainvälinen yhteisö on seurannut lähinnä sivusta. Pakolaisia on enemmän kuin koskaan. Samaan aikaan ilmastonmuutos heikentää elinolosuhteita kaikkialla ja luonnonvarojen ehtyminen lisää konfliktiherkkyyttä.

Suomen on omalla ulkopolitiikallaan aktiivisesti edistettävä rauhaa ja kestävää kehitystä. Suomen on sitouduttava ihmisoikeuksien, demokratian ja kansainvälisen oikeuden edistämiseen johdonmukaisesti kaikessa politiikassaan. Kansainvälisen oikeuden murentamisen sijaan Suomen tulee aina olla ihmisoikeuksien ja kansainvälisen oikeuden puolella. Rauhantyötä, kehitysyhteistyötä ja kansainvälistä yhteisvastuuta tarvitaan nyt enemmän kuin pitkään aikaan. Suomalaiset kansalaisjärjestöt tekevät näkyvää ja vaikuttavaa asiantuntijatyötä rauhanpolitiikan ja kehityspolitiikan saralla, ja se on turvattava jatkossakin.

Orpon hallitus on kuitenkin leikannut kehitysyhteistyön ja kansalaisjärjestöjen rahoitusta ja on pienentänyt Suomen pakolaiskiintiötä. Tämä on täysin väärä, vastuuton ja lyhytnäköinen suunta. Tämän lisäksi hallitus vie kehityspolitiikkaa väärään suuntaan, kun se asettaa kauppapolitiikan kestävän kehityspolitiikan edelle. Orpon hallitus siis pakenee globaalia vastuutaan aikana, jossa pandemian jäljet, ilmastokriisin kiihtyminen ja geopoliittiset jännitteet lisäävät köyhyyttä ja epävakautta ympäri maailmaa. Ilmastonmuutoksen ja luontokadon kiihtyessä myöskään uudet pandemiat eivät ole poissuljettuja.

Sen lisäksi, että kehityspolitiikan massiiviset leikkaukset ovat eettisesti vastuuttomia, ovat ne myös leikkaus Suomen ulkopoliittisesta liikkumatilasta ja uskottavuudesta maailmalla. Leikkauksilla on vaikutuksia myös siihen, miten Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteita pystytään kokonaisuudessaan toteuttamaan. Kehityspolitiikkamme kaipaa jatkuvuutta ja johdonmukaisuutta. Suomen on kannettava globaalia vastuuta ja tuettava kestävää kehitystä myös muualla niin, ettei ketään jätetä jälkeen.

Samaan aikaan, kun pakolaisia on maailmassa enemmän kuin koskaan ja uudelleensijoituspaikkoja tarvittaisiin moninkertaisesti maailman maiden tarjoamiin paikkoihin nähden, pitää hallitus Suomen pakolaiskiintiön historiallisen matalana. Pakolaiskiintiö on vaikuttava ja hallittu tapa auttaa

erityisen haavoittuvassa asemassa olevia pakolaisia turvallisella reitillä suojeluun. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa pakolaiskiintiö nostetaan 2 500 henkilöön. Sotaa, vainoa ja ihmisoikeusloukkauksia pakenevien auttamiseksi tarvitaan myös ihmisoikeusperustaista turvapaikkapolitiikkaa niin Suomessa kuin EU:ssa. Oikeus hakea turvapaikkaa on turvattava kaikissa tilanteissa. Myös turvapaikanhakijoiden laadukas oikeusapu on turvattava.

Suomessa jokaisen on saatava oikeutta. Oikeusvaltiosta ei ole varaa säästää, vaan oikeusvaltio on turvattava kaikissa oloissa. Oikeudenkäyntien kesto on vakava ihmisoikeusongelma, mutta hallituksen säästöt oikeudenhoitoon vain pahentavat tilannetta samaan aikaan, kun lukuisat lakimuutokset lisäävät entisestään syyttäjien ja tuomioistuinten työmäärää. Leikkausten sijaan koko oikeudenhoidon ketjuun tarvitaan lisärahoitusta.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa:

- Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ja kansainväliseen ilmastorahoitukseen lisätään 260 miljoonaa euroa.
- Rauhanjärjestöjen työhön osoitetaan 500 000 euroa, kansalaisjärjestöjen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen tukeen 400 000 euroa ja kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatustukeen 2,2 miljoonaa euroa.
- Ihmisoikeusliiton ja Pakolaisneuvonnan avustusta lisätään 600 000 eurolla.
- Siviilikriisinhallintaan lisätään 2 miljoonaa euroa.
- Pakolaiskiintiö nostetaan 2 500:aan. EU:n Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston korvausten myötä noston taloudellinen nettovaikutus Suomelle on ensimmäisenä vuonna positiivinen.
- Osoitetaan tuomioistuimille ja Syyttäjälaitokselle lisärahoitusta 20 miljoonaa euroa oikeudenhoidon turvaamiseksi.

6 VASEMMISTOLIITON BUDJETTIMUUTOKSET VUODELLE 2027

Tulot (miljoonaa euroa)

Verotoimet

Vahvistamme tuloveroasteikon progressiota ja perumme hallituksen tekemät suurituloisia hyödyttävät veronkevennykset (ml. kiky-maksumuutokset) + 2 579

Pääomatuloverotuksessa siirrytään käyttämään vasemmistoliiton progressiivisempaa tuloveroasteikkoa + 588

Perintö- ja lahjaveron uudistus +140

Perutaan avainhenkilöiden lähdeveron alentaminen ja huojennus Suomeen palaaville +10

Miljonääriveron käyttöönotto +800

Yksityishenkilöiden arvonnousuveron käyttöönotto +30

Ei tehdä hallituksen tekemiä korotuksia kotitalousvähennykseen +77

Perutaan hallituksen tekemä olutveron kevennys +25

Osinkoverosta vapautettujen yhteisöjen lähdeveron käyttöönotto +200

Varainsiirtovero palautetaan 2023 tasolle, ensiasunto jatkossakin verovapaa +70

Varainsiirtoveron ulottaminen arvopaperikauppaan (0,1 % kannalla) +120

Harmaan talouden ja verovälttelyn torjunnan lisäverotuotot +100

Datakeskusveron käyttöönotto +50

Energiayhtiöiden windfall-veron käyttöönotto +20

Pidetään yhteisövero 20 prosentissa +840

Emme tee hallituksen esittämää yhteisöveron alennusta vastaavaa korotusta yrittäjävähennykseen +13

Metsälahjavähennyksen poistaminen +10

Rakentamattoman tonttimaan kiinteistöveroa korotetaan prosentilla +5

Lentoveron käyttöönotto +200

Ajoneuvoveron kevennysten peruminen +40

Kaivosjätteen veron säätäminen +30

Maa-ainesveron säätäminen +70

Pakkausveron säätäminen +35

Krääsä- ja pikamuotiveron säätäminen +100

Yritystukien leikkaukset

Yhtenäistetään listaamattomien ja pörssiyhtiöiden verotus ja poistetaan listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennus +512

Rahoitustoimintavero kompensaationa alv-vapautuksesta +200

Kansainvälisten metsäsijoittajien verovapauden poisto +100

Puupohjaisten polttoaineiden verotuen poistaminen +470

Polttoturpeen verotuen poistaminen +70

Jätteenpolton verottomuudesta luopuminen +35

Metsävähennyksen kohtuullistaminen 75:stä 50 prosenttiin +45

Maatalouden energiaveron palautuksen poisto +58

Työkoneiden polttoaineen verotuen leikkaaminen +100

Maakuntalentojen tukien leikkaaminen +15

Puuntuotannon tuen määrärahojen vähentäminen +10

Muut tulot

Välillisten verojen muutosten indeksivaikutukset +157

Yksityisen hoidon Kela-korvauksien leikkaaminen +80

Pakolaiskiintiön nosto +5

Maankäytön muutosmaksu +30

Menot (miljoonaa euroa)

Veronkevennykset

Palautetaan yleinen ALV 24 prosenttiin -1 011

Siirretään 10% kannassa vuonna 2024 olleet tuotteet ja palvelut takaisin 10 prosenttiin. Siirretään myös kuukautissuojat, inkontinenssisuojat ja lasten vaipat alennetun 10 prosentin verokantaan -183

Alv-velvollisuuden liiketoiminnan alarajan nosto 30 000 euroon -35

Palautetaan työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeus kaksinkertaisena -382

Työmatkakuluvähennyksen omavastuun laskeminen 750 euroon ja vähennyksen enimmäismäärän nosto 8 400 euroon -41

Palautetaan työhuonevähennys -45

Palautetaan työsuhdepolkupyörien veroetu -50

Lasketaan kirjojen ALV nollaan -54

Määrärahamuutokset

Harmaan talouden torjunnan paketti -10

Sosiaaliturvan indeksikorotukset -361

Asumisen tukia parannetaan ja suojaosa palautetaan -346

Työttömyysturvaa parannetaan ja työssäoloehtoa lyhennetään -427

Eläkkeensaajan asumistukeen säädetään 300 euron suojaosa -12

Vuorotteluvapaajärjestelmän palauttaminen -10

Toimeentulotuen heikennykset perutaan, tuen tasoa korotetaan ja suojaosa palautetaan -66

Lapsilisän säätäminen toimeentulotuessa etuoikeutetuksi tuloksi -95

Sairauspäivärahan, kuntoutusetuuksien ja kotihoidontuen heikennykset perutaan -101

Työttömyysturvan suojaosa korotetaan 500 euroon -37

Perustulokokeilu -20

Perusterveydenhuollon 7 päivän hoitotakuu -120

lääkkäiden ympärivuorokautisen hoivan 0,7-henkilöstömitoitus -134

Vanhuspalveluiden resurssien vahvistaminen -50

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen alentaminen -190

Lääkekorvauksien alkuomavastuun alentaminen -40

Hyvinvointialueiden rahoituksen vahvistaminen -300

Lastensuojelun jälkihuollon yläikäraja nosto 25 vuoteen -15

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoituksen lisäys -190

Mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantaminen -50

Turvakotien rahoitus -5

Omaishoidon palkkioiden korottaminen 20 prosentilla -66

Sosiaalihuollon leikkauksien peruminen -40

Perutaan oikeistohallituksen julkiselle sektorille tekemiä leikkauksia -100

Julkisten työvoimapalveluiden rahoitus ja työtakuu pitkäaikaistyöttömille -100

Itä-Suomen taloudellisen kehityksen ja työllisyyden tukeminen -32
IPS-toimintamallin laajentaminen ja vakiinnuttaminen -5
Työajan lyhentämisen kokeilu -5
Työsuojeluvalvonnon tehostaminen ja lisäresursointi -5
Joukkoliikenteen tukeminen koko Suomessa -50
Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelma -30
Kuntien valtionosuuksien korotus -200
Maahanmuuttoviraston hakemusten käsittelyn sujuvoittaminen -10
Kotoutumispalveluiden ja kielikoulutuksen lisäresursointi -110
Ammatillisen koulutuksen lisärahoitus -120
Oppimisen tuen rahoituksen vahvistaminen -100
Opettajarekisterin käyttöönotto -3
Koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnan lisäresursointi -7
Koululaisten maksuttoman harrastustoiminnan lisääminen -5
Aikuiskoulutustuen palauttaminen -2
Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäys -60
Korkeakoulujen perusrahoituksen vahvistaminen -50
Korkeakoulujen leikkausten peruminen -80
Ei koroteta kansainvälisten korkea-asteen opiskelijoiden lukukausimaksuja -5
Perutaan kansainvälisten toisen asteen opiskelijoiden lukukausimaksut -12
Psykoterapeuttikoulutuksen uudistaminen -6
Perutaan opiskelijoiden asumistuen leikkaukset ja palautetaan opiskelijat yleisen asumistuen piiriin -49
Opintorahan korotus -94
Vapaan sivistystyön rahoituksen vahvistaminen -25
Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan uudelleenkäynnistys -10
Taiteen ja kulttuurin lisärahoitus -100
Liikunnan ja urheilun lisärahoitus -20
Nuorisotyön ja nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen -20
Rakennusalan suhdanneavustus -100
Rakentamisen tukipaketti kunnille ja hyvinvointialueille -100
Asumisneuvonta -5
Luonnonsuojelun lisärahoitus -300
Hiilensidonnan kannustinjärjestelmä -30
Kosteikkoviljelyn rahoittaminen -30
Talousmetsän luonnonhoidon tuen lisäys -10
Joutoalueiden metsitystuki -5
Eläinsuojeluasiamiehen viran perustaminen -1
Kasvipohjaisen ruoan investointiohjelma -10
Jakeluvelvoitteen keventämisen peruminen -55
Suomen hiilineutraaliuteen ja kiertotalouteen liittyvien tavoitteiden edistäminen -200
Avustukset kuntien kiinteistöjen ja asuinrakennusten energiaremontteihin -50
Asunto-osakeyhtiöidn energiaremonttituki -20

Asuinrakennusten sähköisen liikenteen infran edistäminen -20

Lisärahoitus tuomioistuimille ja Syyttäjälaitokselle oikeudenhoidon turvaamiseksi -20

Avustukset kansalaisjärjestöille, ihmisoikeus- ja rauhantyölle sekä turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan -2

Kehitysrahat ja kansainvälisen ilmastorahoituksen lisäpanostukset (UM) -260

Siviilikriisinhallinta -2

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa Suomi velkaantuisi +918 miljoonaa euroa vähemmän kuin Orpon hallituksen talousarvioesityksessä.

Vasemmistoliiton vaihtoehtojen mukaan Suomi olisi velkaantunut yhteensä 1796 miljoonaa vähemmän vuosina 2024-2027.